

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Andra kammaren.

Nr 29.

Fredagen den 24 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande april.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 60.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 61, i anledning av remiss från andra kammaren av en utav herr P. Pehrsson i Göteborg väckt motion, begärdes ordet av *Ang. motionen nr 380 i andra kammaren.*

Herr Pehrsson i Göteborg, som yttrade: Herr talman! Den motion, som utav statsutskottet härmed har återlämnats till andra kammaren, väcktes av mig i anledning utav Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för budgetåret 1925—1926 m. m. Jag har däri påpekat, hurusom vissa kammarskrivare, vilka genom beslut vid 1922 års riksdag fingo rätt att uppflyttas i tionde lönegraden och sjuttonde löneklassen, sedan icke hava fått räkna pension efter den lönegrad, de faktiskt tillhöra. Jag vill därvid också nämna, att de fingo inbetala avgifter för sådan pension till att börja med men fingo sedan dessa avgifter restituerade från generaltullstyrelsens kameralbyrå. Man har frågat sig, huruvida detta beror på en feltolkning. Jag har velat draga frågan under statsutskottets domvärjo, då det nu föreslagits, att denna lilla grupp av kammarskrivare skulle utvidgas. Emellertid har nu statsutskottet funnit, att denna fråga icke kunde av utskottet upptagas. Därför ber jag nu efter samråd med presidiet att få återtaga motionen, då sålunda formella hinder synas föreligga för dess vidare behandling.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Härefter blev den av herr Pehrsson i Göteborg gjorda anhållan jämväl av kammaren bifallen.

§ 4.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 2 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

Andra kammarens protokoll 1925. Nr 29.

från statsutskottet, nr 2 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

från bankoutskottet:

nr 133, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Konungen angående utsträckt pensionsrätt för befattningshavare inom fattigvård och barnavård; och

nr 134, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

från jordbruksutskottet, nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett obligationslån, avsett att upptagas av Torne och Muonio gränsälvars flottningsförening;

från riksdagens kansli, nr 132, angående ändring av gällande bestämmelser rörande barns skolålder; samt

från andra lagutskottet:

nr 135, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § i lagen den 25 april 1919 angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärge åt arbetarna m. m.; och

nr 136, i anledning av väckta motioner om ändring i bestämmelserna rörande rösträtt å flottningsstämma.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 11 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor; och

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckta motioner angående utbildningen av befäl för den svenska handelsflottan.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömalen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Grimbo	under 5 dagar fr. o. m. den 25 april,
» <i>Månsson</i> i Hageström	» 5 » » » 25 »
» <i>Wirsell</i>	» 4 » » » 27 »
» <i>Olsson</i> i Gävle	» 2 » » » 25 »
» <i>Törnkvist</i> i Bjuv	» den 25 april,
» <i>Hedlund</i> i Häste	» 3 dagar fr. o. m. den 25 april,
» <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	» 5 » » » 27 » och
» <i>Olsson</i> i Golvvasta	» 3 » » » 25 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 25 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 24 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 2.

Vid härpå skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion om införande av proportionellt valsätt vid val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg, begärdes ordet av

*Ang.
proportionellt
valsätt vid
vissa val i
Göteborg.*

Herr **Pehrsson** i Göteborg, som yttrade: Herr talman! Då jag deltagit i behandlingen av detta ärende på ett förberedande stadium men på grund av ledighet från riksdagsgöromålen icke haft tillfälle deltaga i utskottets beslut, har jag begärt ordet endast för att säga, att även jag vill förena mig i den hemställan, utskottet här gjort. Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med föreskrifter angående medgivande i vissa fall av undantag från gällande bestämmelser inom inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.; och

nr 23, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å ledbultkättingar av mindre diameter än 6 mm. ledbult.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 4.

Till avgörande företogs härefter första lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 193, 194, 195 och 212 §§ utsökningslagen m. m., dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

*Ang.
ändringar i
utsöknings-
lagen.*

Genom en den 20 februari 1925 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 77, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Lag

om ändrad lydelse av 193, 194, 195 och 212 §§ utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 193, 194, 195 och 212 §§ utsökningslagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

193 §.

Förordnande, varom i 192 § sägs, må ej verkställas, med mindre underrättelse därom, att verkställighet är sökt, blivit genom utmätningsman meddelad den, som ansökningen avser, sist fyra dagar före vräkningen. Har underrättelsen, av utmätningsmannen skriftligen utfärdad, bevisligen kommit den, som ansökningen avser, annorledes tillhanda inom tid, som nyss är sagd, eller ock, om han, i sitt hemvist sökt, ej kunnat där anträffas, blivit inom samma tid meddelad hans make eller husfolk eller, om de ej anträffas, anslagen å hans husedör; vare det ock gillt. Har han ej stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, vare underrättelse, som nu är sagd, ej av nöden.

Utmätningsmannen äge, där förhållandena därtill föranleda, medgiva skäligt anstånd med vräkningen.

Vad här ovan är stadgat gälle ock, där eljest enligt denna lag vräkning från fast egendom eller ur hus skall äga rum.

194 §.

Kvarstad, skingrings- eller reseförbud eller handräckning enligt 192 § eller försäljning av lös egendom, å vilken lagts kvarstad eller vilken ställts under skingringsförbud, må ej av överexekutor beviljas, där ej sökanden ställt pant eller borgen för den skada, som kan genom åtgärden vederparten tillskyndas. Finnes, då fråga är om kvarstad, skingrings- eller reseförbud eller handräckning enligt 192 §, någon, som bör sådan säkerhet ställa, ur stånd därtill, och har han för sin talan visat synnerliga skäl, äge överexekutor honom från säkerhets ställande befria.

195 §.

Ansökning om kvarstad, förbud eller annan handräckning skall göras skriftligen. Ej må ansökningen bifallas innan tillfälle att därå svara blivit vederparten lämnat; finner överexekutor saken sådan, att den dylikt uppskov ej tåla kan, äge han att den äskade åtgärden bevilja tills vidare och intill dess annorledes förordnat varder, dock icke i det fall, varom i 192 § sägs.

Finner överexekutor, att den, som talan anhängiggjort, saknar skäl därtill, give genast sitt beslut därom. Skall någon i målet höras, förordne överexekutor, huru det ske må; och äge överexekutor därvid förelägga vite eller äventyr att, om part försummar fullgöra vad honom varder ålagt, målet ändå avgöres.

Vad i nästföregående moment är stadgat vare ock gällande i andra hos överexekutor förekommande utsökningsmål, för vilka annan ordning ej finnes i denna lag föreskriven.

212 §.

Har överexekutor genom särskilt beslut utlåtit sig över omständighet, som angår målets behandling; däröver må ej besvär anföras annorledes än i sammanhang med huvudsaken. Ej vare part förment att särskilt överklaga förordnande, som enligt 195 § 1 mom. eller 208 § före målets slutliga avgörande meddelas. Tilltror part sig visa, att utsökningsmål av överexekutor onödigt uppehålls; äge då att däröver klaga.

2) Lag

om meddelande av underrättelse i visst fall före vräkning ur tjänst m. m.

Härigenom förordnas som följer:

Vad i 193 § utsökningslagen stadgas angående meddelande av underrättelse om sökt verkställighet av förordnande, varom i 192 § samma lag sägs, ävensom angående anstånd med vräkning skall äga motsvarande tillämpning i fråga om vräkning ur tjänst, varom i 5 § i legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 förmäles.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehafat en av herr *Dahlén m. fl.* inom andra kammaren väckt, likaledes till lagutskott hänvisad motion, nr 298, i vilken hemställts, att riksdagen måtte, med underkännande av propositionen i vad anginge ändring av 193 § utsökningslagen, i stället antaga följande lydelse av sagda paragraf:

193 §.

Förordnande, varom i 192 § sägs, må ej verkställas, med mindre underrättelse därom, att verkställighet är sökt, blivit genom utmätningsmannens försorg meddelad den, som ansökningen avser, sist åtta dagar före verkställighetsåtgärdens vidtagande. Visar den, som skall vräkas, att han överklagat domstols eller överexekutors beslut angående vräkningen och att han framställt begäran om inställande av beslutets vidare verkställighet, må vräkning ej heller företagas, förrän den högre myndigheten fattat beslut med anledning av berörda framställan.

Ej må i något fall vräkning företagas utan att vederbörande myndighet dragit försorg om att tjänlig lägenhet genast finnes till hands för härbärgande av den, som skall vräkas, hans familj och hans lösegendom, och skall, därest sålunda anskaffad bostad ej är belägen i närheten av den lägenhet, som skall utrymmas, myndigheten även föranstalta om att, såvida den vräkte skäligen kan antagas sakna medel därtill, hans tillhörigheter varda på tillbörligt sätt transporterade till den nya bostaden.

Utmätningssmannen äge, där den, som skall vräkas, visar, att till följd av dödsfall, olycksfall, sjukdom eller sådan arbetslöshet, som icke är självförfördad, vräkningen skulle komma att förorsaka honom särskilda svårigheter, eller, därest förhållandena eljest därtill föranleda, medgiva ytterligare anstånd med åtgärden.

Underrättelse, som i första stycket sägs, skall delgivas den, som ansökningen avser, på sätt om stämmnings delgivning är stadgat. Har han blivit i sitt hemvist sökt, men ej kunnat där anträffas, må delgivning med laga verkan äga rum genom underrättelsens överlämnande till hans maka eller husfolk eller, om de ej anträffas, genom dess anslående å hans husdörr. Har han ej stadigt hemvist i riket och ej heller känt ombud i orten, varde underrättelse, som nu är sagd, ej av nöden.

Vad här ovan är stadgat gälle ock, där eljest enligt lag vräkning från fast egendom eller ur hus skall äga rum.

Utskottet hemställde,

- 1) att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas; samt
- 2) att den i anledning av propositionen väckta motionen, i vad den icke kunde anses besvarad genom utskottets hemställan under 1), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herr *Hederstierna*, som, med instämmande av herrar *Rogberg*, *V. Edward Larson*, *Lyberg*, *Jansson* i

Ang.
ändringar i
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
utsöknings-
lagen.

(Forts.)

Edsbäcken, *Johansson* i Brånalt och *Christenson* i Södertälje, föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att 2 mom. uti 193 § utsökningslagen skulle hava följande lydelse:

»Utmätningssmannen äge, där förhållandena därtill föranleda, medgiva skäligt anstånd med vräkningen, dock högst fyra dagar utöver den i 1 mom. stadgade tid.»

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Christenson** i Södertälje: Herr talman! Då jag i detta ärende befinner mig bland reservanterna, skall jag be att få säga några ord.

Det föreliggande förslaget avser beredande av viss respittid såväl vid vräkning enligt utsökningslagen som vid vräkning ur tjänst enligt legostadgan. Propositionen stadgar, att vräkning ej får ske i något fall, utan att den, som verkställigheten avser, erhållit underrättelse därom sist fyra dagar före vräkningen. Därjämte föreslås, att utmätningssmannen skall äga rätt att, där förhållandena därtill giva anledning, medgiva skäligt anstånd med vräkningen. Utskottets majoritet har till alla delar tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Åtskilliga ledamöter av utskottet hava emellertid reserverat sig, dock endast i så måtto, att den tid, som utmätningssmannen får medgiva anstånd utöver stadgade fyra dagar, begränsas till fyra dagar. Det kan icke enligt reservanternas mening anses lämpligt att lämna åt utmätningssmannen att bestämma tiden för det ytterligare anståndet utan någon i lag angiven begränsning. Utmätningssmannen kommer att befinna sig i en mycket obehaglig mellanställning mellan å ena sidan hyresgästen, som påyrkar längsta möjliga anstånd, och å andra sidan hyresvärden, som vill snarast möjligt komma i besittning av lägenheten, som kanske redan länge förhållits honom. Det må erinras, att enligt 1923 års lag beslut om vräkning ej kan komma till verkställighet förrän mer än fjorton söckendagar efter det exempelvis ett hyreskontrakt uppsagts på grund av uraktlåten hyresbetalning. Innan det över huvud kan bli fråga om vräkning, har hyresgästen sålunda haft en avsevärd respittid, ofta bortåt en månad eller längre. Jag tillåter mig särskilt framhålla, att i det ursprungliga, till lagrådet remitterade förslaget det icke var fråga om annat än en respittid på fyra dagar. Såsom framgår av propositionen hade lagrådet åtskilliga erinringar mot förslaget. Det föreslog en minskning av de fyra dagarna till en eller högst två dagar. I sammanhang härmed föreslog lagrådet, att det kunde uppdragas åt utmätningssmannen att, där förhållandena därtill föranledde, medgiva skäligt anstånd med verkställigheten, dock högst åtta dagar. Först härefter kom bestämmelsen om befogenhet för utmätningssmannen att medgiva anstånd utöver de fyra dagarna i Kungl. Maj:ts förslag. Nu säger visserligen herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att redan i uttrycket »sist fyra dagar» måste anses ligga, att utmätningssmannen vore oförhindrad att medgiva längre anstånd. Att berörda uttryck skulle kunna innefatta en så avsevärd befogenhet som det slutliga förslaget innehåller, torde dock med fog kunna ifrågasättas. Reservanternas förslag innebär möjlighet för en hyresgäst att utöver den avsevärda respittid, som han haft, innan vräkning över huvud kunnat komma i fråga, erhålla ytterligare intill åtta dagar, och man torde svårigen kunna gå längre, om man ej skall allt för mycket inkräkta på motpartens berättigade intressen.

Herr talman, jag tillåter mig att yrka bifall till reservationen.

Herr **Dahlén**: Herr talman! Jag skall i egenskap av motionär i den förevarande frågan be att få säga några ord. Jag och mina medmotionärer hava påyrkat vissa förändringar i Kungl. Maj:ts förslag, särskilt vad gäller för-

slagets § 193. Beträffande denna paragraf föreslå vi, att tidsfristen skall bestämmas till åtta dagar i stället för av Kungl. Maj:t förslagna fyra. Visserligen är det på det sättet, att en hel del myndigheter, som hörts i ärendet, varit av den uppfattningen, att det skulle vara tillräckligt med en tidsfrist av fyra dagar, men det finnes också en annan part, vilken icke hörts och vilken icke kan höras i denna sak, de människor nämligen som vräkningarna komma att gå ut över; de hysa säkerligen en helt annan uppfattning i detta fall. Men det finns också myndigheter, som utgått från den förutsättningen, att av Kungl. Maj:t förslagna fyra dagar är en för kort tid. Jag ber att få påminna därom, att exempelvis länsstyrelsen i Kalmar län hemställt, att under rättelse om vräkning skulle meddelas minst en vecka före vräkningens verkställande. Länsstyrelsen i Örebro län anser en tidsfrist av fyra dagar alldeles för kort, särskilt vad gäller familjeförsörjare och den som har hushåll. Om lagändringen skulle få någon nytta eller betydelse, säger sistsnämnda länsstyrelse, skulle tidsfristen behöva sättas till minst åtta dagar. Jag vill vidare anföra, att överexekutorn i Östersund anser, att tidsfristen är för kort, samt meddelar dessutom att där uppe längre tid praxis varit, att gäldenären förpliktats avflytta senast inom åtta dagar.

Man kan icke finna annat än att förslaget, sådant det framlagts av Kungl. Maj:t och även godkänts av utskottet, måste innebära en försämring av nu gällande praxis för de platser, som jag här berört. Visserligen säger Kungl. Maj:t i sin proposition och även utskottet i sitt utlåtande, att de stipulerade fyra dagarna skulle utgöra en minimigräns, och att det skulle överlåtas till vederbörande utmätningsman att besluta, därest det skulle behövas längre tidsfrist vid vräkning. Jag tror inte för min del, att ett överlämnande åt enskilda personers avgörande i sådana fall skulle verka lyckligt, och det kommer säkerligen icke att medföra någon förbättring i fråga om vad som nu gäller. Vi hava också i många fall alltför mycket nedslående erfarenheter i fråga om enskilda myndigheters åtgöranden i sådana fall. Det kommer därvidlag att gå ut över mest fattiga och nödställda. Och nu var det väl i alla fall meningen, när Kungl. Maj:t lade fram sitt förslag, att det skulle bli en förbättring i nu rådande missförhållanden.

Vi hava också i motionen föreslagit, att i fall av vräkning det skulle åligga vederbörande myndighet att åt den, som skall vräkas, anskaffa bostad, i vart fall en tillfällig sådan. Det torde nämligen icke ligga mycken humanitet i att en person eller familj, som står i beredskap att bli vräkt, blir underrättad 4 dagar i förväg, när möjlighet föreligger, att han, familjen och bohaget kommer att vräkas ut på gatan. Detta krav har utskottet icke tagit någon hänsyn till. Det kan i viss mån vara förklarligt, vad det gäller utskottets borgerliga majoritet, när inte ens Kungl. Maj:t gjort framställning i detta avseende.

I det läge frågan har skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag med den förändring, att den formulering av § 193, som föreslagits i motionen, måtte antagas i stället för utskottets.

Herr Johanson i Huskvarna: Herr talman! Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen av denna fråga, har jag kommit till den uppfattningen, att det lämpligaste är, att Kungl. Maj:ts proposition bifalles. Jag vill dock säga, att det inte är så stor skillnad mellan propositionens och reservanternas ståndpunkter i detta fall. Enligt Kungl. Maj:ts förslag fastslås ju såsom regel, att meddelande om eventuell vräkning skall lämnas fyra dagar innan vräkningen verkställs. Och då särskilda skäl föreligga, har ju vederbörande förrättningsman rätt att lämna visst ytterligare anstånd. Nu anse emellertid reservanterna, att en bestämd maximtid bör stadgas. Och jag förstår, att reservanterna därmed vilja lämna vederbörande förrättningsman ett visst stöd i

Ang.
ändringar i
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
utsöknings-
lagen.
(Forts.)

hans handlande. Ty jag erkänner — och det göra vi nog alla — att de förrättningar, det här gäller, äro av mindre angenäm art. Och därför torde väl den frestelsen ligga nära till hands för en förrättningsman att lämna uppskov, om han har möjlighet att göra det. Men å andra sidan vill jag framhålla, att det ju dock måste föreligga särskilda skäl för ett uppskov, och dessa särskilda skäl kunna föreligga även sedan de fyra dagarna gått till ända. Det är också möjligt, att det i praktiken kan komma att ställa sig så, att man i allmänhet utnyttjar hela den respittid, lagen medgiver, innan man verkställer vräkningen. Vill man nu i regel icke ha detta dröjsmål, så torde den avfattning, som Kungl. Maj:ts proposition har, rent av vara att föredraga framför reservationens. Emellertid vill jag ännu en gång betona, att det icke råder synnerlig stor skillnad mellan de olika ståndpunkterna härvidlag.

För min del anser jag, att Kungl. Maj:ts proposition, med den avfattning den har, är tillfredsställande. Och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Carlson** i Mölndal: Herr talman! Det kunde ju vara överflödigt att säga något, alldenstund den föregående ärade talaren yrkat bifall till utskottets förslag. Det var mig obekant, att han skulle så göra.

Som kammarens ledamöter känna till, har det ju hittills icke funnits något i lag stipulerat angående vräkningsförfarande. Detta har naturligtvis medfört synnerliga svårigheter för dem, det här gäller. Såsom framgår av utskottets utlåtande, har det inom utskottet rått mycket delade meningar i denna fråga. De hava funnits inom utskottet, som ansett, att en respittid av endast en dag vore tillräcklig. Av reservationen framgår ju också, att en stor minoritet ansett, att det bör stadgas en bestämd maximitid av åtta dagar. Den ärade motionären nämnde här nyss, att några av de myndigheter, som blivit hörda, ansett, att en tid av fyra dagar vore otillräcklig och att fristen borde utsträckas till en vecka eller åtta dagar. Ja, jag skulle kunna tillägga något om vad vissa av de hörda myndigheterna yttrat i frågan. Sålunda hava t. ex. överexekutor i Örebro, överexekutor i Jönköping och överexekutor i Luleå ansett, att vräkning bör kunna verkställas dagen efter. Vidare hava överexekutor i Göteborg, överexekutor i Gävle och överexekutor i Köping ansett, att en frist av två dagar vore vad som borde ifrågakomma. Överexekutor i Hudiksvall anser, att vräkning bör kunna verkställas omedelbart efter föregående uppsägning. Lagrådet har också hyst den uppfattningen, att vräkning borde kunna verkställas dagen efter. Såsom härav framgår, har det rått mycket delade meningar hos de myndigheter, som yttrat sig i denna sak. Jag tror därför, att Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag innebära en gyllene medelväg, då där föreslås en frist av fyra dagar. Då utskottet ansett, att det icke kan vara lämpligt att fastställa en bestämd maximitid av åtta dagar, har utskottet också kunnat stödja sig på en rätt omfattande praxis. Det har nämligen i ömmande fall förekommit, att de, som fått ultimatum om vräkning, kunnat få anstånd ända till tio eller tolv, ja, upp till fjorton dagar.

På grund av vad jag sålunda anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring, som innefattades i den av herr Dahlnén m. fl. i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Christenson i

Södertälje, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Olofsson i Digernäs votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

*Ang.
ändringar i
utskottets
lagen.
(Forts.)*

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 26 antager utskottets hemställan med den ändring, som innefattas i den av herr Dahln m. fl. i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 94 ja och 99 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition antagit utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande proposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen meddelade, att han även nu funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 102 ja och 93 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

5 §.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående ändring i 51 § av folkskolestadgan föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 6.

*Ang.
särskilt dag-
traktamente åt
statsrevisor
under för-
rättningsresa.*

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 60, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad instruktion för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken. Därvid anförde:

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Genom den grundlagsändring, som antogs av 1924 års riksdag, förlängdes tiden för statsrevisionen från två till tre månader. Härigenom blev en ändring i instruktionen för revisorerna påkallad, och i avsikt att få en sådan genomförd ha väckts två motioner, en av herr Rosén m. fl. i första kammaren och en av herr Lindqvist i Halmstad m. fl. i andra kammaren med förslag till instruktion för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken.

Den mest anmärkningsvärda ändringen i denna nya instruktion innehålles i 10 §, som stadgar såsom en nyhet två fria hemresor för statsrevisorerna. För min del kan jag icke finna annat än att detta förslag är berättigat, ty det är ju ofta så, att statsrevisorerna äro betrodda män i sina hemorter och behöva komma hem och deltaga i sammanträden och dylikt. Det är icke möjligt att begära, att de skola avkopplas från sådana uppdrag. Dessutom kunna andra omständigheter påkalla hemresa för deras räkning, och då tiden för revisionen är förlängd till tre månader, är det icke något att säga om att de få tvenne sådana fria resor.

Däremot innehåller samma 10 § en bestämmelse, om vilken det förut stått mycken strid, nämligen om det särskilda dagtraktamentet av 16 kronor under resan. Sedan denna bestämmelse inkom i instruktionen, har den varit föremål för strider i kammaren vid flera tillfällen, och meningarna ha om den saken varit delade, och kammaren har vid dessa avgöranden så att säga klyvts mitt itu. För min del anser jag, att detta särskilda dagtraktamente av 16 kronor icke är påkallat, och jag har i överensstämmelse med denna min uppfattning vid varje tillfälle, då frågan varit å bane, avgivit mitt votum för dagtraktamentes borttagande. Jag finner det ännu mindre påkallat efter det privilegium, som statsrevisorerna beretts genom de nyssnämnda fria hemresorna.

Då emellertid icke någon motion väckts i fråga om ändring i paragrafen i denna del, så har det uppstått tveksamhet, om det kan framställas yrkande om ändring i den delen. Jag vill vid sådant förhållande icke göra detta. Jag avstår från att göra yrkande om denna bestämmelses borttagande, men jag vill med det som sagts ha givit tillkänna, att min uppfattning icke är ändrad, utan att jag allt fortfarande står vid den uppfattningen, att detta särskilda dagtraktamente av 16 kronor är mindre påkallat. Antagligt är, att frågan kommer under riksdagens prövning under kommande år. Vid det förhållandet skall jag avstå från att nu göra något yrkande. Jag har endast velat tillkännagiva min ståndpunkt.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Den, som icke är starkare bevandrad i det parlamentariska livets irrgångar, kan icke begripa, att, när ett helt nytt instruktionsförslag framlagts, det behövs, för att kunna göra en viss ändring i instruktionen, hava på den punkten väckts en särskild motion. Det är nu ofattligt, att det skall anses vara absolut nödvändigt, ty hur man vrider och vänder på saken, kan jag icke se annat, än att de motioner, som framlagts av ledamöter av både första och andra kammaren, gälla hela instruktionen och icke blott ändringar i en och annan paragraf. Jag vill naturligtvis icke på något sätt uppträda mot det, som har blivit hävdvunnet bruk i fråga om vad som skall ske och huru det skall ske i riksdagen, även om jag icke kan förstå detsamma.

Det blir icke värre för oss, som ha den meningen, att man bör taga bort det extra dagtraktamentet under resorna, än att det icke kan låta sig göra i år. Vi få försöka återkomma, så att vi kunna få en ordentlig form på vad vi vilja, och jag hoppas då, att det skall gå med litet bättre effekt för oss, än det förut gjort.

Ang. särskilt dagtraktamente åt statsrevisor under förretningsresa.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Å föredragningslistan var häfester uppfört sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kolonisationsfrågans inriktande på rikets kolonisation.

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.

I anledning av två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 164 i första kammaren av herr *Lindhagen* och nr 169 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.*, vilka motioner överlämnats till andra lagutskottet och enligt överenskommelse mellan detta utskott och jordbruksutskottet hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott, hemställde sistnämnda utskott, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt kolonisation å odlingsbar jord skulle kunna genom statliga åtgärder åvägbringas inom landet i vidare utsträckning, än vad för närvarande vore fallet, samt för riksdagen förlägga de förslag, som därav kunde föranledas.

Beträffande motiveringen hade reservation avgivits av greve *Spens*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Carlström: Herr talman, mina damer och herrar! Då de s. k. jordfrågorna vid föregående års riksdag behandlades här i riksdagens elfte timma, var det icke mycken diskussion i dessa frågor, på grund av att kammarens ledamöter väl icke ville förlänga riksdagsarbetet genom att ingå i några större debatter. Då det emellertid på föredragningslistan i dag icke är så många ärenden, tillåter jag mig med några ord beröra den jordfråga, som föreligger i detta betänkande.

Det är icke alls min mening att här söka gå emot, vad utskottet föreslagit. Jag tänker mig åtminstone att bakom detta betänkande ligger det stora, man kan säga viktiga problemet: folkökningsöverskottet, som det heter. Det är ju nämligen på det sättet, att f. n. ha vi ett födelseöverskott här i landet på mellan 30 och 40 tusen människor årligen. Då vi veta, att praktiskt taget emigrationen nu är stängd, då industrien icke gärna längre kan mottaga flera, och då de lärda banorna äro överfulla av aspiranter, är det naturligt, att blickarna gå till jorden och helst då till de obrutna bygderna för att där söka finna utrymme och bärning åt dessa nya, ökade folklager. Det är emellertid med en viss beklämning man läser detta betänkande så väl som den motion, vilken ligger bakom detsamma, och, man kan även säga, jordkommissionens utredning i denna fråga. Ty ser man praktiskt på saken, det vill säga »håller sig intill jorden» och icke söker lösa frågan i »skyarna», finner man, att utsikterna för att bryta ny mark i detta land, som kan föda sin man, icke äro synnerligen stora. Från det håll, där motionärerna politiskt äro hemma, talas det ofta om, att om vi blott hade jord, så att svenska folket kunde komma över sådan, så vore frågan snart löst. Man säger, att det finnes en jordhunger hos svenska folket, som icke kan mättas på grund därav, att det icke finnes möjlighet att få jord, och man rör sig i denna fråga mest om *anskaffandet av jord*. Jag skulle

Ang. utvidgad
kolonisation å
odlingsbar
jord
inom landet.
(Forts.)

emellertid vilja fråga: Är nu egentligen denna fråga om anskaffande av jord det mest viktiga problemet i den här saken? Det är ju visserligen sant, att ingen kolonisation kan ske, utan att man har jord, men det kan, säger jag, icke heller ske någon kolonisation med endast jord, ty det är en hel del andra förutsättningar, som fordras. Om man frågar sig, vad ett kolonat, ett nyanlagt kolonat, kostar, om vi tänka på t. ex. ett av de större på 20 tunnland, då det är brutet och bebyggt, så komma vi till en sådan siffra, så att för mig synes det fullständigt uteslutet, att det kan vara möjligt för en icke bemedlad människa att förränta de kostnaderna. Jag satt för några dagar sedan och resonerade med en av kammarens ledamöter, en småbrukare, här nere i matsalen. Han talade om, att han byggt på sitt småbruk, som hade 15 tunnland odlad jord, en ladugård. Han sade, att han hade beräknat kostnaden till 4,500 kronor, men den gick till 7,000 kronor, sade han. Och jag frågade honom, vad han då tänkte, att bostadsbyggnaden skulle kosta. Den trodde han skulle gå för billigare pris, till mellan 4 och 5 tusen kronor. Men det tror icke jag förslår. För bostads- och uthusbyggnader kommer man då emellertid till en summa av 12,000 kronor ungefär. Vad kostar det då att odla 20 tunnland obruten mark? Ja, man kan få en föreställning om, vad det kostar att bryta mark, om man läser här på sid. 4 i utskottets betänkande, vad som är anført angående utlåning från nyodlingsfonderna åren 1923 och 1924. Där talas det om, hur många lån, som äro beviljade, om hur många hektar mark, som äro brutna för en genomsnittskostnad av 758 kronor per hektar. Det blir för ett 20 tunnlands kolonat 7,580 kronor, som det kostar att bryta marken. Läger man den summan till de 12,000 kronorna, som husen kosta, blir det en så svindlande summa, så att man kan ur kolonistsynpunkt sett icke hoppas, att det skall lyckas att gå i land med detta, även om staten tar, jag höll på att säga, en tredjedel av eller halva risken. Men, säger man, det är icke meningen, att det skall gå till så, som denna småbrukare byggt, eller att odlingen skall ske på en gång eller i ett sammanhang, utan för kolonisationen behövs folk, som kan om möjligt bygga husen själva så där lite i sänder, som kunna odla det ena lilla stycket av jorden efter det andra, och så komma ifrån de stora kostnaderna. Ja, men i den uppfattningen ligger också, att kolonisten skall kunna »tråla och svälta» sig fram, till dess bebyggelsen och odlingen är färdig. Men, ärade kammarledamöter, ligger det då i allmänhet så till i vårt land i denna tid, då det gäller att taga hänsyn till vad man vill ha för sitt arbete, att det går att uppbringa ett folkskikt, som är villigt att arbeta 10, 12, 15 timmar om dagen för en timpenning, som icke alls står i rimligt förhållande till de timpenningar, som t. ex. byggnadsarbetare, målare, murare och andra begära för sitt arbete? Jag tror knappt, att det är möjligt, och jag tror, att skall kolonisationsfrågan kunna lösas, får det icke endast ske genom ett offer av staten, ett ganska stort offer kanhända, utan det får lov att också bli offer från de enskilda inbyggarnas sida, d. v. s. på det sättet, att vi litet var gå med på att byta arbetsprodukter på ett rättvisare sätt med dem, som bryta jorden i detta fall. Ty skall kolonisten, jordbruksarbetaren, i fortsättningen betala höga arbetspriser, då han skall företaga en nyodling, då han skall ha ett hus byggt, och höga materialpriser hela vägen efter, då går det enligt min uppfattning icke för någon att bryta ny mark i detta land. Jag menar sålunda, att då man talar om att utreda denna fråga, får man icke endast hålla sig till vad jag skulle vilja kalla för utanverken, huru man skall få jord, huru man skall ordna med bebyggelse och sådant, utan man måste också försöka tränga till grunden och taga reda på orsakerna till att brytandet av ny mark betalar mödan så ringa, d. v. s. jag tror, att jordfrågan är icke det svåraste problemet utan det är arbetsprisfrågan, kan man säga, frågan om bebyggelse och frågan om vad lön den får, som arbetar på att bryta jorden.

Jag har velat säga dessa ord, då detta utskottsbetänkande föreligger, till den kraft och verkan det hava kan, så att, om nu frågan kommer under utredning, det må tagas under öfvervägande av dem, som få med denna sak att göra. Ty det skall icke lyckas här i vårt land att få det folköverskott, som jag här talat om, tillbaka till jorden med de möjligheter och förutsättningar, som för närvarande äro rådande på detta område, att få betalt för sitt arbete. Det skall icke lyckas, säger jag, utan ett offer från vår sida, från oss, som kanske lyckats komma litet bättre fram ekonomiskt, och utan att vi ge efter, så att säga, på våra krav, ty annars blir det icke möjligt för dessa män och kvinnor att ute i bygderna finna en *jämförelsevis* draglig bärgning.

Detta har jag velat säga, och jag har givetvis icke något annat yrkande, än bifall till utskottets förslag.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! En stor del av utskottets ledamöter har delat den skepsis mot hela denna fråga, som kommit till uttryck i den föregående talarens anförande. Däremot har frågan tett sig synnerligen ljus och möjligheterna nästan obegränsade såväl för motionären som även för åtskilliga av hans partivänner. Jag skall här icke upptaga tiden med att redogöra för det lagförslag, vilket såsom bilaga finnes bifogat motionen, och vilket egentligen förutsätter, att nästan varenda en, som får den idén, att bli jordbrukare, skall ha rätt att påkalla statsmakternas mycket omfattande och dyrbara understöd för att skaffa sig ett jordbruk, även ett helt och hållet nybildat sådant.

Man har ställt frågorna om folkökningens problemet och emigrationen i samband med föreliggande fråga, och resonerar på det sättet att då vi ha ett födelseöverskott av mellan 30,000 å 40,000 människor om året, samt motsvarande antal människor icke längre kunna utvandra, åtminstone icke huvudparten av dem, utan måste försörja sig inom landet, måste man också tillse, att möjligheter skapas för detta. Jag vill endast i förbigående påpeka, att jag icke alldeles delar den uppfattningen, att denna folkökning skall komma att i framtiden kvarstå vid nämnda siffra, utan man torde ha anledning att räkna med att folkökningen blir mycket mindre och till äventyrs att vi komma i samma förhållande härvidlag, som förhållandet är i vissa andra europeiska länder, — jag erinrar om Frankrike — men jag skall icke nu dröja vid detta problem.

Frågan gäller här närmast, huruvida jordbruket har möjligheter förutom att försörja dem, som för närvarande ha sin utkomst på detsamma, att också absorbera en del av folköverskottet, att med andra ord ge utkomst åt ytterligare ett betydande antal personer. Den frågan är icke så lätt besvarad. Om jag nu skulle våga tränga in i frågans kärnpunkt och göra det med endast några få ord, vill jag säga, att frågan sammanhänger intimt och oskiljaktigt med frågan om jordbrukets ekonomiska möjligheter inom vårt land. Man har på åtskilliga håll ett mycket starkt intresse för formerna för besittning av jord, men man har åter på samma håll mycket ringa intresse för möjligheterna till, att sedan en person en gång kommit i besittning av en jordbit, han skall kunna reda sig och vinna sin försörjning på densamma. Redan med nuvarande förhållanden, då man köper odlad och bebyggd jord på många håll i vårt land till ett pris av 300 å 400 kronor per tunnland eller 600 å 800 kronor per hektar — märk väl både odlad och bebyggd jord — är det mången gång ganska svårt och arbetsamt att kunna reda sig. Det är då självfallet, att när man icke kan bringa det därhän, att nybrytnings- och nyodlingskostnaderna stanna vid detta, och då därtill skola läggas även bebyggelsekostnaderna, måste omkostnaderna vid nyodling, om de skola läggas på kolonisten, bliva så stora, att det finns platt ingen möjlighet för honom att kunna ekonomiskt gå i land därmed. Då blir frågan, så vitt jag kan se, om man nu vill träda in för en

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

Ang. utvidgad
kolonisation å
odlingsbar
jord
inom landet.
(Forts.)

verklig nyodling, huru mycket staten vill och kan satsa för att åstadkomma sådana jordbruk. Det är den frågan, som motionärerna så gott som helt och hållet halkat förbi i sin framställning, och det är den frågan, som vi inom utskottet ansett det vara alldeles nödvändigt att utreda. Jag vill tillägga, att det i längden icke blir hållbart för statsmakterna att skapa en klass av jordbrukare, som vegetera på statsmakternas understöd. Utan att därmed ha velat uttala något klander mot de åtgärder, som statsmakterna hittills vidtagit, exempelvis beträffande egnaheverksamheten, som utan tvivel utträtt mycket gott, kan man dock tillåta sig säga, att även därvidlag föreligger ett förhållande, då en jordbrukare i viss mån existerar på den billiga låneränta, för vilken statsmakterna tillhandahålla kapital. Det kan man göra inom en viss begränsad marginal, men näppeligen är det möjligt för statsmakterna att lägga ner ytterligare obegränsade summor på nyodling av jord och därvid se till att de personer, som man fört in på nyodlingens vanskliga arbete, också i längden kunna reda sig. Jag skall tillåta mig säga, att är det så, att man i någon större utsträckning går in för detta, skulle man kanske också hysa den förhoppningen, att det skulle leda dithän, att statsmakterna bliva nödsakade att tillse, att jordbruket kan reda sig självt och att prisbildningen på jordbruksområdet blir sådan, att jordbruket blir räntabelt. I längden kan icke staten hålla på att understödja och hjälpa oekonomiska företag. Jag har dock endast i förbigående velat vidröra detta problem.

När utskottet nu gått in för denna skrivelse samt begärt en utredning, är det därför, att vi inom utskottet ansett, att man bör taga upp problemet till allvarligt övervägande, om något kan göras, och att man också bör allvarligt undersöka icke så mycket de ekonomiska möjligheter, som förefinnas hos den enskilde jordbrukaren, hos kolonisterna, utan snarare de ekonomiska möjligheter, som förefinnas för staten att offra pengar på här avsett ändamål. Det är en utredning, som sannerligen får tagas på allvar, ty vi böra icke upprepa vad vi tidigare gjort i fråga om exempelvis Norrlands kolonisation, då man slängde ut en massa pengar med ett mycket klen resultat.

Det är under dessa betingelser, som jag för min del kunnat biträda utskottets föreliggande förslag, och jag kan tillägga, att jag önskar livligt, att nybildning av jordbruk må kunna ske, men denna nybildning torde dock mest få ske i form av utökning av redan befintliga jordbruk. En fullständigt nybrytning ställer sig så dyrbar, att det näppeligen är ekonomiskt möjligt att genomföra en sådan. Frågan om att bereda utkomstmöjligheter för den ökade befolkningen måste icke endast ses ur den synpunkten, att vi skola vinna möjlighet att placera den övertaliga befolkningen inom jordbruket, utan man måste också se till att även andra näringar kunna övertaga detta folköverskott. Då komma vi fram till den frågan, huruvida vi icke på allvar måste träda in för det problemet att sänka våra anspråk på livet därhän, att det blir oss möjligt att framställa varor till sådana priser, att vi kunna sälja dem på världsmarknaden och därigenom få en ersättning för den minskade emigrationen. Förut skickade vi ut vår arbetskraft till andra länder, som kunde absorbera densamma — det var en sak på gott och ont, kanske mest det senare. Nu få vi nog lov att inrikta oss på den frågan, huruvida icke vi måste ställa det så att vår arbetskraft får tillfälle till arbete här hemma, att billiga produkter kunna framställas här hemma, och att vi sedan skicka ut dessa produkter, som vi här framställa. Lycka detta, löses vår folkförsörjningsfråga på ett sätt, som är för vårt land mera tillfredsställande, än om vi skola vara nödsakade att skicka ut vårt befolkningsöverskott till främmande land.

Herr Hagman: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger till behandling, är enligt min mening mera betydande och viktigare än många av dem, som av

många ledamöter i kammaren anses vara viktiga och betydelsefulla. Det gäller ju nämligen här, huru det skall bli möjligt för vårt land att under kommande tider bereda näringsmöjligheter åt de uppväxande nya generationerna. Man kan väl säga, att enighet råder bland alla partier därom, att någonting måste göras för att utforma nya vägar och nya riktlinjer för en lösning av de föreliggande svårigheterna.

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

När man ser, huru förhållandena för närvarande gestalta sig, framträder mycket starkt, så vitt jag förstår, ett behov av att kunna ange några riktlinjer. Det finns ju massor av folk, som, sedan högkonjunkturen inom industrien med 1920 års utgång upphörde, voro hänvisade till de speciella understödsanordningar, som statsmakterna och kommunerna vidtagit, och det finns andra stora grupper, som fått falla den allmänna fattigvården till last, därför att vårt näringsliv icke i samma omfattning som förut kunnat bereda dem utkomst och försörjningsmöjligheter. Då har med utgångspunkt från dessa av alla erkända svårigheter framställts ett yrkande om att man nu skulle göra en utredning, skyndsamt, objektiv och förutsättningslös, som skulle taga sikte på att på jordbruksarbetets område öppna nya försörjningsmöjligheter. De båda ärade talare, som tidigare framfört sin synpunkter på detta problem, ha varken velat bestrida, att förhållandena äro av den svårartade beskaffenhet, som jag här antytt, lika litet som de kunnat ange några andra utvägar i stort sett utöver den, som nu föreligger på grund av yrkande i motionen. Man har velat göra gällande, att även om denna utväg är en av de få, som praktiskt taget kanske står till buds, skulle svårigheterna dock vara så stora, särskilt beträffande de ekonomiska möjligheterna, att problemet skulle så att säga vara nästan olösligt redan därigenom. Ja alla veta väl, att förhållandena på jordbruksområdet äro annorlunda nu än under de egentliga krisåren. Men det är alldeles uppenbart, att om icke våra industrier kunna absorbera befolkningsöverskottet, sedan emigrationen är stängd, finns det ingen annan möjlighet än att försöka leda folkströmmen åter tillbaka till jorden. Enligt föreliggande upplysningar i detta utskottsutlåtande skulle i alla fall inom vårt land finnas betydande arealer jord, som lämpade sig för nyodling. En annan linje, som kan tänkas, är att genom uppdelning av redan odlad jord möjliggöra, att flera kunna få sitt arbete och sin utkomst där. Om vi därför får betala ett pris, som närmast uttryckes med en lägre levnadsstandard, får utvecklingen utvisa. Skulle det verkligen vara så, att vår nuvarande levnadsstandard icke kan upprätthållas, lärer väl knappast någonting kunna göras åt den saken, utan detta pris får betalas.

Jag tror för min del, att man nu är benägen att överdriva dessa ekonomiska svårigheter. I varje fall skulle den utredning, varom utskottet hemställt, även ge svar på den frågan, som nu särskilt från jordbrukarehåll framställs, huru det skall bli möjligt att göra dessa nya jordbruk ekonomiskt bäriga. Klart är, att från min synpunkt det hela måste läggas på det sättet, att dessa nya jordbruk icke för all framtid kunna bli tärande på staten eller på medborgarna i allmänhet, utan enligt min mening får man med en kraftig hjälp från början lägga förhållandena på ett sådant sätt, att en dylik ekonomisk bärighet kan möjliggöras. Detta är, såsom var och en förstår, den enda förutsättningen för att överhuvud taget lyckas åstadkomma ett resultat, som är bestående. Jag tror emellertid, att man borde kunna i alla fall inom alla partier vara eniga om att försöka få till stånd en sådan utredning. När denna utredning föreligger, få vi bedöma, i vad mån det är möjligt att genomföra det förslag, som nu är skisserat, och vi få också tillfälle att se, huru stora kostnaderna bli för en sådan forcerad utveckling med bildande av nya jordbruk och för bibehållandet i en eller annan form av landsbygdens arbetskraft vid jordbruket.

Ang. utvägd
kolonisation å
odlingsbar
jord
inom landet.
(Forts.)

Jag anhåller, herr talman, att med utgångspunkt från dessa synpunkter få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Den motion, som detta utlåtande bygger på, är såsom bekant tillsammans med en del andra motioner väckt av herr Lindhagen. I motiveringen äro inryckta en del citat ur agitationsbroschyrer, föredrag och tidningsartiklar, och där finns även ett citat ur profeten Esaias m. m. Efter denna mycket vidlyftiga motivering kommer han till en mängd yrkanden om skrivelser till Kungl. Maj:t i de spörsmål, som benämnas »jordfrågan». Det, som nu föreligger till behandling, är ett av dessa förslag. Nu är att märka, att dessa frågor förelades riksdagen förledet år på grund av motioner av samma motionär. Andra lagutskottet gjorde då grundliga utredningar samt skrev grundliga och utredande betänkanden i frågorna, och en del av dessa föranledde då skrivelser till Kungl. Maj:t. Nu ligger jordkommissionens betänkande på Kungl. Maj:ts bord, och Kungl. Maj:t har tillsatt s. k. jordsakkunniga, som skola ytterligare överarbeta dessa förslag. Och enligt det anförande, som justitieministern höll vid dessa jordsakkunnigas första sammanträde, ställde han i utsikt, att jordfrågorna skulle på Kungl. Maj:ts initiativ under den närmaste tiden komma främ till riksdagen.

Man kan då tycka, att det är en alltför stor välvilja från utskottets sida att även i år gå in på en sådan grundlig realbehandling av dessa motioner. Det vore väl riktigare att få dessa jordspörsmål upplagda på ett mera planmässigt sätt. Det skulle väl vara riktigare, menar jag, att, när man skall gå in för att lösa denna s. k. jordfråga, man får en uppläggnings av spörsmålet, som blir mera realistisk och mera verklighetstrogen än den uppläggnings, som jordkommissionen förmått giva. Det är ju ganska typiskt, att det kommit tvenne förslag till riksdagen från utskottet, lösryckta ifrån de andra, det ena rörande skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om prövning av kolonisationsfrågan och den andra om inrättande av en organisation för handläggning av sociala jordärenden. Detta är detaljer av hela det stora spörsmålet, men de äro icke de viktigaste eller de första, som man borde syssla med, utan de äro i synnerhet, vad organisationen beträffar, det, som bör komma i sista hand, om den ens någonsin är behövlig.

När nu dessa spörsmål skola fram, är det viktigt, att uppläggningsen av dem blir sådan, att den blir användbar i verkligheten. Vad man då först bör taga sikte på är frågan om de odlingsmöjligheter, som förefinnas. Det har i det hänseendet vid årets riksdag väckts en motion om inventering av odlingsbar mark i landet, vilken motion ännu ligger i jordbruksutskottet. Man har skjutit denna motion bakefter de nu föreliggande frågorna. Man har vidare att taga sikte på den ekonomiska sidan av saken. Vad man än säger om jordkommissionens arbete, torde även de, som se med mildare ögon än jag på detta, icke kunna komma ifrån den sanningen, att jordkommissionen alltför mycket har underskattat de ekonomiska problemen. Man borde väl dock i all rimlighets namn först ha den ekonomiska sidan klar. Man måste få utrett, vad kolonisationen kostar, hur det kommer att ställa sig för staten i ekonomiskt avseende att gå in för kolonisation i här avsedd utsträckning. Vidare bör man söka klargöra den ekonomiskt-sociala sidan av kolonisationsproblemet. Man måste få klart för sig, huruvida de människor, som skola sättas på dessa kolonat och nya jordbruk, därigenom komma i en socialt fördelaktigare ställning än de förut voro. Man bör se till att dessa människors levnadsstandard icke blir lägre därigenom, att de bli avgäldspliktiga innehavare av kolonat. Det är tydligt, att på dessa ekonomiskt-sociala problem måste läggas långt mera praktiska synpunkter, och den ekonomiska sidan bör i långt högre grad beaktas, än vad jordkommissionen har gjort.

Vad den sociala sidan av saken beträffar, vågar jag säga, att sådana förhållandena inom jordbruket för närvarande äro, och sådan räntabiliteten nu är, torde med största sannolikhet den sociala ställningen för dessa nya kolonistägare bliva sämre än den de tidigare haft, för den händelse de skola förränta någon större del av odlings- och byggnadskostnaden på sina kolonat.

Ang. utvidgad kolonisation ä odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

Det är vidare en annan sak, som man i detta sammanhang bör taga sikte på. När jordkommissionen sysslade med detta problem, har den, som den förste ärade talaren i denna debatt nämnde, bara tänkt på hur man skulle kunna komma över jorden, och detta ansåg man icke kunna gå på mer än ett sätt, nämligen genom expropriation. Nu är det icke på det sättet, att det här bara gäller att komma över jorden, utan det finansiella spörsmålet har större betydelse. Då man har kommit över jorden, blir frågan, hur dyra dessa områden bli genom odling och bebyggande. Ja, det visar sig, att den odlade bebyggda jorden för närvarande är billigare att köpa än vad det kostar att odla och bebygga ny jord. Under sådana förhållanden har en kolonist ganska ringa möjligheter att komma upp till en ekonomiskt tillfredsställande ställning. Det är vidare att märka, att de jordpriser, som nu gälla, äro högre än jordbrukets förräntningsvärde. Det torde bara vara i sällsynta undantagsfall, som jordbruket för närvarande förmår att förränta jordpriset. Då sålunda det jordpris, som ger förräntning, är lägre än byggnads- och odlingskapitalet, är det givet, att här måste möta mycket stora svårigheter för en kolonisationsverksamhet. Om och när ifrågavarande kolonisationsverksamhet skall tagas upp, bör den därför tagas med försiktighet. Man får icke gå in för några sådana där stora och vidlyftiga saker, som motionären uppenbarligen har tänkt sig.

Vad statsmakterna framför något annat ha att göra är att försöka skaffa undan de olägenheter, som för närvarande ligga i vägen för kolonisation och nybildning av jordbruk. En av de viktigaste sakerna härvidlag, som för övrigt var på tal vid fjolårets riksdag, gäller underlättandet av relaxeringsförfarandet vid inteckningar. Det är nämligen så, att varför jordägarna ofta äro oberoagna att sälja jord, som de annars skulle sälja, just beror på att försäljningen inverkar ofördelaktigt beträffande inteckningar och kreditmöjligheter. En annan sak, som också måste ordnas för att jordfrågan skall komma från de blå rymderns värld ned på verklighetens mark, är, att man söker ordna den sedan många år omtalade men ännu vilande skifteslagstiftningen, så att skiftesförfarandet blir bekvämare och lättare för utbrytning och nybildning av jordbruk.

Jag har, herr talman, velat framföra dessa synpunkter, då riksdagen återigen går att avlåta en skrivelse för att begära en ny utredning av detta spörsmål. Jag vill i denna skrivelse inlägga, att riksdagen därmed har erkänt, att den utredning, som jordkommissionen har presterat, icke har haft det ekonomiska och praktiska underlag, som är behövt för dessa frågors lösning. Jag hoppas, att den utredning, som nu skall komma till stånd, och som möjligen kan föra denna fråga stegvis framåt, skall bli mindre omfångsrik och pappersrik men mera rik på praktiska och sunda synpunkter för nybildningen av jordbruk, och att den därmed också i någon mån — (icke på långa vägar i så hög grad, det är jag viss om, som fantasterna i detta fall tro) — men i alla fall i någon mån skall kunna öppna väg för nya hem och utkomstmöjligheter åt sådana människor i detta land, som vilja ägna sig åt jordbruk.

Herr Hage: Herr talman! Vi ha ju någorlunda god tid på oss i dag, och då denna fråga är en mycket stor fråga, kan man ju ha anledning att från en del håll i utskottet yttra sig i densamma. Jag skulle dock aldrig ha begärt ordet i denna debatt, om icke herr Magnusson i Skövde hade sökt måla ställningen i utskottet på ett visst sätt, som enligt mitt förmenande icke var

Ang. utvidgad
kolonisation å
odlingsbar
jord
inom landet.

(Forts.)

det riktiga. Han gjorde nämligen gällande, att det i detta sammansatta andra lag- och jordbruksutskott hos en del herr Lindhagen närstående personer fanns en mycket optimistisk uppfattning i denna fråga, och att man på detta håll nästan framställde saken så, att man med utgångspunkt från dessa motioner rent av skulle kunna åstadkomma ett himmelrike i detta land. Jag får verkligen säga, att jag förvånar mig på det allra högsta över att herr Magnusson i Skövde verkligen vill komma med ett sådant påstående, när talaren mycket väl vet, att vi å vår sida bestämt och klart slog fast, att vi visst icke äro några optimister, när det gäller denna sak, ty vi förstå lika väl som herr Magnusson i Skövde, att det är oerhört svårt att lösa detta problem. Jag vill till och med gå så långt, att jag säger, att jag i viss mån mycket väl förstår de synpunkter, som här ha framförts i debatten av den förste talaren. Men trots detta måste man ju ändå säga sig — och det tror jag har erkänts av alla inom utskottet utom av greve Spens — att saken ligger så, att man oaktat dessa svårigheter *måste* försöka taga upp problemet till debatt och göra något. Det hjälps icke trots alla svårigheter.

Jag skulle särskilt vilja belysa denna fråga genom att påpeka, att den både är en arbetslöshetsfråga och en jordfråga. Den är en arbetslöshetsfråga, som är oerhört aktuell och för varje år tränger sig på, och som man, såvitt jag kan förstå, måste göra något åt. Man måste finna utvägar för att bereda placering åt dessa människor, som undan för undan bli utan arbete, och det är att märka, att det största antalet av det arbetslösa befolkningsöverskottet, som håller på att uppstå, finnes på landsbygden. Det framgår ju av gjorda utredningar. Men då säger någon — och herr Magnusson i Skövde var också inne på den saken — »ja, men till vilka kostnader leder icke detta för staten, om man skall åstadkomma jordbruk åt arbetslösa!» En föregående talare frågade också, vad riksdagen vill vara med om i avseende å kostnader för detta. Jag kan mycket väl förstå denna synpunkt, men jag kan ställa den motfrågan: »Vill riksdagen allttjämt vara med om att satsa pengar för fattigvårds- och arbetslöshetsunderstöd, vilket blir en följd, kanske rent av i stegrad omfattning, om vi icke göra något på detta område?» Vilket är bäst att säga, att vi binda oss för de ökade arbetslöshets- och fattigvårdsunderstöd, som bli en följd av att vi icke göra något, eller att säga, att vi skola i alla fall försöka göra något för att söka föra in en del av dessa arbetslösa människor på ett nytt område med produktiv verksamhet för att på det sättet åtminstone söka åstadkomma någon minskning av våra fattigvårds- och arbetslöshetsutgifter? Så ligger ju hela problemet.

Jag vill framhålla, att det torde dock förhålla sig på det sättet, att en hel del av dessa människor ha icke avklippt navelsträngarna med jordbruket och jordbruksbefolkningen. En stor del av dem, skogs- och sågverksarbetare m. fl., stå och väga mellan om de skola gå tillbaka till jordbruket eller om de skola stanna kvar eller gå över till industrien. Man har anfört, att om de gå tillbaka till jordbruket, bringas de antagligen ned till en lägre levnadsstandard, därför att de få mindre inkomster, under det att de, om de ägna sig åt industrien, kunna få högre inkomster och en högre standard. Ja, så låg saken naturligtvis till under vissa tider förut, men så ligger den icke för närvarande, och så kommer den icke att ligga. Det valet mellan en högre eller en lägre levnadsstandard kunna de antagligen icke längre göra under den kommande tiden på grund av industriens utveckling på senare tider. Såvitt jag kan förstå, kommer i stället alternativet för dem att vara att välja *å ena sidan* mellan att gå i vissa industrisamhällen och få arbetslöshetsunderstöd, och därtill ett mycket lågt sådant, eller möjligen sysselsättning i nödhjälpsarbeten med de låga löner, som där betalas, eller i värsta fall fattigunderstöd samt *å andra sidan* att rent av piskas över till jordbruket och där få en visserligen

dålig inkomst men i alla fall kanske utsikter att efter oerhört mycken strävan och slit få någon liten inkomst och en viss fast ställning för framtiden.

Så ligger problemet, såvitt jag kan förstå, och ser man saken på det sättet, kan man icke avvisa de motioner, som komma fram, och som försöka taga upp problemet till lösning. Jag vill återigen betona, att hela utskottet utom greve Spens har varit enigt om att föreslå en sådan utredning, som här är förutsatt, men jag vill också i detta sammanhang mot de föregående talarna och särskilt mot herr Anderson i Storegården ha sagt, att utskottet icke har tagit ståndpunkt till jordkommissionens förslag på detta område. Utskottet har icke sagt, att den utredning, som det här är fråga om, ovillkorligen skall gå efter jordkommissionens linjer. Det förslag, som slutligen kan komma fram, kan alltså komma att följa jordkommissionens uppfattning, men det kan också hända, att det kommer att se ut på något annat sätt. Utskottet har sagt, att det förutsätter en objektiv och opartisk undersökning av hela problemet. Då saken ligger på det sättet, borde det icke på något håll finnas några betänkligheter mot en undersökning på detta område.

Från dessa utgångspunkter, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag delar den av utskottet uttalade uppfattningen, som för övrigt åtskilliga talare före mig gjort sig till målsmän för, att ett av de största problem, som vi nu ha att lösa, är att skaffa utkomstmöjligheter åt det årliga nativitetsöverskottet i vårt land. Såsom framhållits i utskottets betänkande är emigrationen till Nordamerika begränsad, industrien kan icke absorbera mera arbetskraft för närvarande, och i våra städer gå sysslolösa industriarbetare, och vad ligger då närmare till hands än att man söker binda flera människor på landsbygden, där det största nativitetsöverskottet finnes, och alltså vid den näring, där de äro uppfödda. Därvid bör helt naturligt först tagas i anspråk den odlade jord, som är billigare än den jord, som först måste uppodlas. Man kan därvid taga i anspråk ecklesiastiska boställsjordar, som vanligtvis ligga synnerligen lämpligt till för bildandet av egna hem, vidare odlade kronojordar, som för övrigt äro mycket stora och skulle kunna föda ett vida större antal människor än som nu finnes på desamma, och man kan även taga i anspråk det överflöd på jord, som kan erhållas från större egendomar eller fideikommiss, vilkas ägare jag är övertygad om icke begära bättre än att få ställa dem till disposition. Helt naturligt räcker emellertid icke denna jord till för framtiden, utan vi måste även tillse, att vi kunna erhålla ny jord genom anordnandet av kolonat på jord, som därtill är lämplig. Men, mina herrar, jag är icke blind för att dessa kolonat komma att bliva rätt så dyrbara, och att det blir dyrare än att i närvarande stund köpa bebyggd och odlad jord. Jag är icke blind för att, om det skall lyckas, måste staten släppa till pengar, såsom nu sker genom premielånen, men, mina herrar, frågan är dock den: Är det lämpligare, att staten släpper till pengar för att ordna kolonat, som dock i någon mån öka landets nationalförmögenhet, eller bör man gå den andra vägen och, som man hittills många gånger har gjort, bevilja hundratals miljoner för bekämpande av arbetslösheten? Jag förmodar, att vi i en framtid icke få något annat att välja på än dessa två alternativ, och i valet mellan dem står det klart för mig, att det är vida bättre att söka åstadkomma kolonat och bilda egna hem, där landets söner och döttrar kunna få sin utkomst, även om det kommer att kosta den övriga delen av samhället ansevärliga belopp.

Jag håller därför före, mina herrar, att det är hög tid, att en utredning sker, en utredning, som kommer att visa, var kolonaten, sedan den odlade jorden tagits i anspråk, kunna anordnas, och vad det kommer att kosta staten

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet. att åstadkomma dem. Av denna anledning, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! I den debatt, som har upprullats med anledning av denna fråga, finner man, att samtliga de, som ha haft ordet, icke kunnat undgå att särskilt understryka den stora betydelse, som ifrågavarande spörsmål har. Man har förut många gånger, när samma fråga varit framme, ryckt på axlarna, och man har icke trott, att den skulle ha någon framtid för sig. Att ett så gott som enhälligt utskott nu har fört fram frågan, visar emellertid det allvar, varmed samtliga inom utskottet ha betraktat saken.

Jag hade, herr talman, egentligen icke tänkt begära ordet i denna fråga, men då det här gjorts en hel del mycket pessimistiska uttalanden, har jag ansett, att även jag borde uttala min åsikt. Jag skulle då vilja understryka, vad som redan sagts av en hel del talare, att man icke får bortse från den viktiga omständigheten, att Sverige icke nu befinner sig i samma läge beträffande emigration som tidigare. Befolkningsöverskottet utgjorde för landsbygdens del i medeltal 33,000 personer årligen under åren 1911—1920, och det måste då stå klart för var och en, att det är en mycket betydelsefull fråga, hur man skall kunna skapa möjlighet för detta ökade antal medborgare att få sin utkomst. Nationalekonomer, som sysslat med detta spörsmål, och framför allt professor Brisman, har, i en utredning, som tillkommit i annat sammanhang, sagt, att vi måste tänka på att bereda utkomst för befolkningsöverskottet inom landet, och har han då bl. a. framfört den tanken, att ett större antal människor kunde beredas utkomst med jordbruk. Men, tillägger han, det är sannolikt, att man kan förutsätta, att denna utkomst sannerligen kommer att bli mödosam för de personer, som ägna sig åt den. Det må så vara, men det är en annan sak, som man här bör taga med i beräkningen, nämligen att det numera kan sägas, att en mängd olika stater verkligen fått upp ögonen för den stora betydelse kolonisationen har och också inrättat sig därefter. Härom skall jag be att få erinra de herrar, särskilt från högerhåll, som äro mycket pessimistiska, när det gäller denna sak. De använde den vanliga metoden att skrämja med de ekonomiska problemen, som skulle vara så svåra, att man inte borde ge sig in på att söka lösa dem, och de ville ha till protokollet antecknat, att vederbörande Kungl. Maj:t, som en gång skulle ha att taga ställning till frågan, skulle se den från samma utgångspunkter som de och med starkt betonande av den ensidighet, varmed problemet har framskjutits, inte låta det föranleda till någon åtgärd. Jag skall betona, att de herrar, som förde detta resonemang, mycket väl känna till den kolossala omvälvning beträffande jordförhållandena, som har ägt rum i våra närmaste grannländer. Jag tänker på de gamla svenska Östersjöprovinserna, och speciellt då på Estland, som år 1919 genom den stora agrarreformen skapat ny utkomst åt ett par hundra tusen medborgare. Det säges klart ifrån i tidskrifter, som kommit därifrån under den senaste tiden, att tack vare den mycket radikala agrarreformen har det visat sig, att landets tillfrisknande i hög grad påskyndats.

Herr förste vice talmannen ställde problemet mycket riktigt, när han sammanband det med den arbetslöshet, som varit rådande här ända sedan högkonjunkturens dagar. Att, i stället för att låta staten och kommunerna utbetala understöd, genom statlig förmedling och även, det må vara hänt, genom statliga ekonomiska uppoffringar giva möjlighet till självförsörjningsutkomst för dessa personer måtte väl ur samhällelig synpunkt vara eftersträfvansvärt. Jag skulle tro, att knappast någon vågar bestrida, att detta är riktigt och rätt. Det är inte bara inom riksdagen vi ha att brottas med de årligen upprepade kraven på anslag till arbetslöshet och dylikt, det är ännu värre inom en hel del kommuner,

där det på grund av vissa omständigheter hotar bli konstant arbetslöshet. Emigrationen, som tidigare, för landsbygdens vidkommande, tjänstgjort som regulator för reglering av befolkningsöverskottet, är praktiskt taget satt ur funktion, genom de invandringsbestämmelser, som äro införda särskilt i Amerikas förenta stater. Det synes mig då fullt riktigt, att statsmakterna beakta detta förhållande och hjälpa till att skapa utkomstmöjligheter för medborgarna i det egna landet.

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

Om man ser på frågan just ur denna synpunkt, och om man ser hur det i själva verket förhåller sig överallt, så måste man också medgiva, att det är fullt riktigt att kräva, att här verkligen någonting göres. Inte endast på så sätt, som en hel del herrar uttalat i debatten, att man skulle skärskåda frågan och så sedan avskräckas av de ekonomiska problemen, utan verkligen söka få fram möjligheter att realisera den tanke, som härutinnan har kommit till synes.

Herr Anderson i Storegården berörde i sitt anförande jordkommissionen, och hans anförande resulterade, såvitt jag kunde finna, i en kritik av jordkommissionens yttrande inte endast i vad det gäller kolonisationsfrågan, utan även när det gäller kommissionens verksamhet överhuvud taget. Jag vill bekänna, att jag långt ifrån har blivit övertygad om, att den kritik, som herr Anderson riktade mot jordkommissionen, på något sätt hade fog för sig. Den har i stället styrkt mig än mera i den uppfattningen, att en del enskildas intressen måste ur samhällelig synpunkt vika för mera berättigade intressen. Särskilt när jag hörde en del uttalanden från hans sida, som voro mycket svaga, tänkte jag på vanskligheten för en enskild person att göra uttalanden i strid mot en institution, som i likhet med jordkommissionen avgivit sina yttranden efter mängder av utlåtanden, enquêter och utredningar. Jag vill säga till herr Anderson i Storegården: Läs igenom jordkommissionens betänkande ordentligt! Läs igenom vad som säges från olika myndigheter, från befolkningen i kommunerna, från fullmäktigeinstitutionerna, från kommunalnämnderna och andra, när det gäller hithörande spörsmål, och fäll sedan ett omdöme! Jag är övertygad om att det kommer att bli annorlunda än det, som herr Anderson fällde nyss från denna plats.

Det har sagts, att denna nybyggarverksamhet skulle komma att kosta staten åtskilligt med pengar. Ja, det blir en sak, som man får tillfälle att titta på, när vi en gång få fram förslaget, och när vi kunna gå igenom det ordentligt. Jag vill säga för egen del, att jag är fullt övertygad om att de herrar ha rätt, som säga att staten kommer att få göra ekonomiska uppoffringar för förslagets realiserande. Vill man skapa en mängd nya jordbruk, så komma givetvis statsmakterna att få bidra med stora summor, men man bör också i detta sammanhang räkna med de bestående värden som skapas.

De motioner i jordfrågorna, som från olika håll väckts vid årets riksdag, visa, att jordfrågorna äro aktuella. Vi ha en motion, som yrkar anslag på 25 miljoner i liknande syfte, vi ha en hel del motioner, som ha påpekat den kolossala ökningen inom det svenska folket och jordbrukets tillbakagång, där det med statistik bland annat visas, att numera 400,000 personer mindre ha sin utkomst av jordbruket än för ett halvt århundrade sedan.

Var och en, som vill taga allvarligt på frågan, måste även göra klart för sig, att här måste staten ekonomiskt träda emellan för att skapa utkomstmöjligheter för en del av vårt befolkningsöverskott. Och då bör man naturligtvis — jag vill säga det, herr talman, medan jag nu har ordet — i första hand lita till den jord, som är den för ändamålet mest lämpliga. Vi ha ofantligt mycket sådan jord i landet. Den utredning, som ägt rum i sådant syfte, visar också, att det finns möjligheter att här göra något. Det går inte att skrämna med, att detta skulle vara något, som vi inte böra gå in för därför att det inte har

Ang. utvidgad
kolonisation å
odlingsbar
jord
inom landet.
(Forts.)

någon framtid för sig. Jag vågar påstå motsatsen, det må för resten framtiden utvisa. Men jag vill säga, att skulle försöket för Sveriges vidkommande misslyckas, så skulle det gå precis i motsatt riktning mot den uppfattning och de erfarenheter man fått i andra länder. Därest staten skapar möjligheter just i det syfte, som vi motionärer ha föreslagit, och om staten gör en grundlig och förutsättningslös utredning — och Kungl. Maj:t må göra denna utredning på det sätt som befinnes lämpligt — är jag övertygad om att man inte kan komma förbi detta synnerligen viktiga problem utan att någonting göres. Om man verkligen tillvaratar den odlingsbara mark, som finns, och därmed också skapar utkomst åt ett större antal svenska medborgare, skall jag villigt erkänna, att det arbetet kan vara förenat med svett och möda. Men jag är även övertygad om, att denna svett och möda kommer att verka befruktande på den svenska jorden, som därmed också kommer att nå sitt ändamål i skapelsen. Jag ber, herr talman, att med dessa ord till protokollet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag blev uppkallad av ett yttrande, som herr Magnusson i Skövde fällde. Han sade, att förutsättningen för att man skulle kunna utveckla jordbruket i vårt land och skapa nya jordbruk, var att vi alla sänkte våra anspråk. Jag tror, att herr Magnusson i Skövde tar fel ganska väsentligt, när han formulerar saken på det sättet. Jag skulle vilja formulera förutsättningen för jordbrukets och exportindustrins utveckling på ett annat sätt, nämligen så, att det är nödvändigt att sänka prisnivån inom vårt land. Det är förutsättningen för att vi skola kunna utveckla exportindustrin, det är också förutsättningen för att vi skola kunna utveckla vårt jordbruk. Om vi se på förhållandena i vårt land i jämförelse med andra länder, finna vi, att Sverige har den tvivelaktiga äran att vara jordens näst dyraste land. Och ändå har Sverige inte genomlevat något krig som en hel del andra länder i Europa. Och vad är det som har medfört denna höga prisnivå? Jo, det är framför allt det tullsystem, som infördes 1888, och om vars fortsatta tillvaro herr Magnusson i Skövde är synnerligen mån. Vi taga genom indirekt beskattning 250 kronor av varje genomsnittsfamilj, enligt de utredningar, som tull- och traktatkommittén har gjort. Om vi taga exportindustriarbetarnas lönesatser, så finna vi, att dessa exempelvis inom sågverksindustrin ligga nere på en nivå av 2,000 kronor per år och även därunder, 1,600—1,800 kronor per år. När den indirekta skatten uppgår till 250 kronor per år, förstå vi, vad den betyder för en budget på 1,700—1,800, kanske 2,000 kronor.

Men det är naturligtvis inte enbart det protektionistiska systemet, som höjt prisnivån i vårt land till dess nuvarande läge. Det är flera andra saker också. Det är den allmänna solidaritet, som finns inom arbetarlederna, det är organisationerna, det är det politiska demokratiska genombrottet, som har gjort, att hemmaindustrins arbetare, löntagare och tjänstemän, ha fått kompensation för dyrtiden, i en del fall helt och fullt, i en del fall matematiskt sett kanske inte alldeles fullt. Men i varje fall kan man här våga det påståendet, att löntagarna och tjänstemännen inom hemmaindustrin ha fått kompensation för dyrtiden på ett helt annat sätt än exportindustriarbetarna. Ty exportindustrins arbetare kunna inte få full kompensation. De äro beroende till sina löner av de priser, som existera på världsmarknaden. Inom några få obetydliga industrier, som arbeta för export, är det kanske möjligt att tillämpa hemmamarknadens löner, men i de stora exportindustrierna går det helt enkelt inte. Det är ingenting ovanligt, att medan lönen för hemmamarknadens arbetare är låt oss säga 1 kr. 50 öre per timme, är den 90 öre, eller 80, för dem, som arbeta inom exportindustrin, trots att kvalifikationerna äro lika höga.

En annan faktor är vårt mellanhandssystem, som är rent fantastiskt, i all synnerhet på en del områden, som beröra vårt lands jordbrukarklass. Jag beklagar, att jag genom ett förbiseende inte blev i tillfälle att yttra mig, när vi behandlade det tredje ärendet på dagens föredragningslista, nämligen det om förhöjd tull på ledbultkättingar eller velocipedkedjor. I detta ärende hade vi under behandling ett typiskt exempel på hur mellanhänderna uppskörta vårt folk. Fabrikanten får 1:75 för kedjan, men genom mellanhändernas försorg kostar den, när den kommer i minuthandeln, 6 kronor. Fabrikanten får alltså 1:75, mellanhänderna få 4:25. Tillämpar jag detta på cykelns alla delar, blir resultatet, att i stället för att cykeln bör kosta 60 à 70 kronor kostar den 125 à 150 kronor, i stället för att Anderssons och Petterssons pojkar kunde ha en cykel var få de dela den med två eller tre. Sänkte man mellanhandsavansen till rimliga proportioner, bleve följden helt naturligt den, att ett större antal cyklar skulle vara i verksamhet, och svenska folket finge ett stycke högre levnadsstandard — ty även en cykel representerar ett stycke förbättrad levnadsstandard, om man bor på landsbygden och har långa vägar att färdas.

Tillämpar man vidare denna mellanhandsavans för praktiskt taget alla de varor, som vi ha här i landet, och i all synnerhet gäller detta artiklar av järn, redskap och annat, som ju alla jordbrukare måste ha, finner man, hur mellanhänderna bidraga till att höja den allmänna prisnivån i vårt land. Vi böra alltså förena oss i ett gemensamt arbete på att sänka prisnivån, d. v. s. att rasera tullsystemet. Jag begär ingalunda, att man skall rasera det på en gång eller så brådstörtat, att vi komma in i ett nytt kaos, utan jag begär en försiktig och sakta skeende avveckling av detta olyckliga system. Jag begär, att t. ex. de många miljoner, som inbesparas på militarismen, skola användas till att sänka den indirekta beskattningen på de viktigaste livsfordödenheterna. Varje enhet, som index sjunker, betyder också 900,000 kronor i vinst för staten. Det innebär inte någon sänkt levnadsstandard för våra löntagare. Det innebär, att de, som arbeta i hemmaindustrierna, få ha kvar sin gamla levnadsstandard, men det innebär en förbättring av levnadsstandarden för exportindustriernas arbetare och ökade möjligheter för vår exportindustri att komma på fötter igen och utveckla sin verksamhet. Ni kunna vara övertygade därom, att det inte går att inom jordbruket enbart skaffa sysselsättning för det befolkningsöverskottet, som vi ha. Utan problemet här är utan tvivel det, att vi måste samarbeta efter flera linjer för att sänka prisnivån — det kan, såvitt jag förstår, bara ske genom ett intensivt arbete på flera linjer. Framför allt sker det genom genomförande av frihandeln, utvecklande av kooperationen och ett tillbakaträngande av den hutlösa mellanhandsgrupp, som vi ha i vårt land. Gå vi till arbete i den riktningen allesammans, är jag övertygad om, att det inte kommer att dröja så synnerligen länge, förrän vårt land har en prisnivå, som möjliggör inte bara exportindustrins utveckling, utan som också möjliggör skapandet av nya jordbruk.

Jag vill här säga, att visserligen kan man skapa en hel del nya jordbruk genom anslag från staten, men de äro inte önskvärda för så vitt de inte bära sig själva. Vidare tror jag man kan bidra rätt väsentligt till att ge sysselsättning åt befolkningsöverskottet, om man kunde finna en form för att ställa billigt kapital till förfogande åt jordbrukare, som redan äga en gård, men som ha ouppodlade marker, som kunna uppodlas. Av dem är det många tiotusental, som redan äro så skuldsatta, att de inte kunna låna mera med det lånesystem, som nu existerar, då de måste hämta pengarna i banker, som taga 7½ à 8 procent. Vad vi för deras vidkommande behöva är ett lönesystem, som möjliggör för dem att få pengar till det billigaste pris, som man överhuvud taget kan låna in pengar för.

Arbetar man gemensamt efter alla dessa linjer, tror jag inte, att vi, om vi

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

Ang. utvidgad
kolonisation å
odlingsbar
jord
inom landet.
(Forts.)

komma in i en verklig saktidiskussion, behöva bli så synnerligen oense. Gå vi in för ett målmedvetet arbete för sänkande av prisnivån och för realiserande av frihandelssystemet, så komma vi också att lösa det problem, som vi diskutera här i dag. Hålla vi däremot prisnivån uppe på den abnorma höjd, där den nu är, så kunna ni vara övertygade om att det inte går att lösa problemet.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall icke länge uppehålla debatten, som ju för övrigt även gått utanför ramen för det föreliggande ärendet. Att det här skulle bli en tulldebatt, där även ärendet om ledbulvar skulle komma in, var en smula överraskande.

Jag begärde egentligen ordet, när herr Hage gjorde mig den förebräelsen, att jag icke skulle fullt riktigt återgivit stämningen hos motionären och en del av hans anhängare. Jag ber då att få fråga herr Hage, om han ändå icke erkänner, att herr Lindhagen ser rätt optimistiskt på sådana här frågor. Jag tager icke miste, om jag säger, att herr Hage icke ett ögonblick skulle ha tvekat, vare sig inom utskottet eller här, om tillfälle därtill förelegat, att yrka bifall till herr Lindhagens framställning obeskuren eller att rösta för densamma. Jag ber även att få framhålla, att herr Pettersson i Hällbacken och flera av hans och herr Hages partivänner underskrivit en motion, som är alldeles lika med herr Lindhagens, varför det icke är alldeles obefogat att från min sida tala om herr Lindhagens och hans meningsfränders optimism i denna fråga. Jag vågar också tillägga, att herr Hage mig veterligen icke tidigare uttalat så stora betänkligheter för de ekonomiska konsekvenserna, som han gav uttryck åt under debatten här, och jag ber då att få komplimentera herr Hage till en vunnit bättre insikt i denna fråga.

Medan jag har ordet, skall jag, eftersom herr Pettersson i Hällbacken var inne på grannländernas agrarreformer och framställde dem som ett mönster för oss, be att få framhålla, att detta ämne varit uppe flera gånger i denna kammare och att jag tidigare sökt avliva denna jämförelse mellan utlandets förhållanden och våra. Jag skall ändå tillåta mig upprepa, vad jag förut anförde. Vi skola icke jämföra Östersjöprovincernas jordfördelningsförhållanden med våra. Där rådde uppenbara missförhållanden i fråga om jordfördelningen. Där fanns på grund av dessa uppenbara missförhållanden mera fog för en hårdare agrarreform än hos oss, där jordfördelningen dock i stort sett är ganska tillfredsställande. Vi ha från vårt håll framhållit, att här bjödes det ut så mycket jord frivilligt i handeln, att här möta inga hinder att förvärva jord för dem, som äro därtill skickade. Här behövs inga våldsamma reformer, inga expropriationer, som herr Hage m. fl. ha motionerat om. Det har också sagts från vår sida, och jag har givit min anslutning därtill, att är det möjligt att ytterligare öka ut den odlade jorden genom nyodling, skola vi gå in för detta, men vi kräva en noggrann undersökning om kostnaderna. Och jag vill tillägga, att det är icke alldeles givet, att, om vi kasta ut statens medel på en huvudlös, dyrbar och oekonomisk nyodlingsverksamhet, vi därigenom minska fattigvårdstungan och därigenom minska arbetslöshetsunderstöden, utan det kan mycket väl hända, om vi därvidlag gå obetänksamt till väga, att vi öka dessa båda poster och försvaga statens möjlighet att tillhandahålla medel.

Jag vill tillägga som slutord, att det ur sociala synpunkter och, varför kan jag icke tillåta mig att säga, från samhällsbevarande synpunkter är av vikt, att man har en stor jordbrukareklass, men det är också av vikt, att denna klass har ekonomiska möjligheter, ty de ekonomiska svårigheterna föda förr eller senare djupgående missnöje, varunder samhället lider.

Då herr Lövgren i Nyborg hade ordet, lade han i min mun en sammanställning och ett yttrande, som icke var alldeles riktigt. Jag har icke sagt, att

förutsättningen för att skapa nya jordbruk var, att vi sänkte våra anspråk, utan då jag talade om möjligheterna att bereda arbete åt den växande befolkningsstocken, yttrade jag, att det är icke enbart jorden och jordbruket, som kan mottaga dessa ökade skaror, utan det är även industrien, som därvidlag också måste inrätta sig för att mottaga dessa. Och jag yttrade i sammanhang med detta, att det var nödvändigt att söka nedbringa våra levnadsanspråk för att kunna framställa en billigare vara.

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

Jag skall här icke ingå på någon tulldebatt. Jag tror, att herr Lövgren själv drog försorg om att förtunna sitt första ganska kategoriska påstående angående tullsystemets skuld, då han sedan angav så många andra samverkande orsaker, att jag kan bespara mig att gå in på frågan, huruvida tullsystemet är orsaken till vårt nuvarande läge. Man kan dock ha rätt att tillägga, att även om det har sina avigsidor, kan det dock skydda oss från mycken arbetslöshet, och det lär icke vara möjligt, när man utifrån på allt sätt söker kasta in sitt överskott och man faktiskt där har billigare produktionskostnader, att vi då skola öppna slussarna på vid gavel. Då kommer arbetslösheten att öka.

Vad beträffar mellanhänderna, vill jag instämma i att de emellanåt taga för mycket betalt, men jag ber att få säga, att jordbrukaren, såsom han får sälja och får betalt för sina produkter, hör sannerligen icke till den fördyrande klassen i samhället. Om sedan produkterna, när de lämnat jordbrukaren, bliva för dyra, när allmänheten skall köpa dem, det rör icke jordbrukaren för.

Herr Gardell i Gans: Herr talman, mina herrar! När vi nu här hålla på och resonera om nya kolonat, så skulle det vara skäl i att även taga reda på produktionskostnaderna för jordbruket. Agronomen Nanneson har räknat ut, vad produktionen av spannmål gav för vinst i fjol, och resultatet blev, att vårsåden gav ett minus på 171 kronor, rågen på 239 kronor och vetet på 160 kronor, allt per hektar. När jordbruket lämnar sådana underskott, är det ju att sätta mera folk i slaveri, om man utökar det med nya kolonat. Då vore det väl bättre att se till, att de jordbrukare, som ha jord och sköta jord, få så betalt, att de kunna hålla sig med arbetsfolk. Det är visst icke arbetslöshet utan snarare brist på arbetsfolk på det rama bondlandet.

Vilja herrarna följa med till en skogsby och se, hur en småbrukare där får arbeta? Hans hustru får kanske stiga upp klockan halv fem på morgonen och gå en halvmil för att mjölka korna, och mannen får tillryggalägga lika lång vägsträcka efter dragare, medan barnen få ligga ensamma hemma. När sedan modern kommer hem, ligga barnen ännu, och om skolrådet då har ordnat en så naturlig skolgång, att barnen skola vara i skolan klockan åtta, då skall allting vara färdigt. Detta gör, att modern säger åt barnen: vet ni barn, när ni bli stora, om ni då kunna få en annan utkomst, stanna då icke i jordbruket, ty då äro ni slavar. De av mig här förut lämnade uppgifterna om förlusterna på spannmålsodlingen är kanske orsaken till att jordbrukarna få en lägre levnadsstandard som herr Hage yttrade.

Att jordbrukarna få så litet betalt för sitt arbete är kanske beroende på den hållning, som herr Lövgren gav uttryck åt i fjol, då han i riksdagen sade, att jordbrukstullarna skola bort, men industritullarna skall man fara varsamt fram med.

Jag har intet yrkande.

Herr Hage: Jag måste uttrycka min förvåning över att herr Gardell kunnat påstå, att jag yttrat, att det är riktigt, att jordbrukarna skola ha en lägre levnadsstandard än andra medborgare. Jag tror, att det icke finns någon annan i kammaren, som hört ett sådant yttrande föllas av mig. Jag konsta-

Ang. utvidgad
kolonisation å
odlingsbar
jord
inom landet.
(Forts.)

terade blott det faktum, att när det finns en del folk, som kommit från jordbruket, där de uppfötts, och gå arbetslösa, kan det hända, att de komma inför utsikten att alltjämt gå arbetslösa, om de inrikta sig på att söka anställning inom industrien. Men komma de i stället att gå till jordbruket, kanske de på grund av de svårigheter, som de komma att möta, då det blir fråga om att uppodla ett litet jordbruk, tvingas att leva på en lägre standard, än de skulle komma att göra, under förutsättning att industrien kom på fötter och de återigen kunde komma in i industrien. Så har jag uttryckt saken och icke på det sätt, som den föregående talaren gjorde gällande, då han sade, att jag uttalat den meningen, att det vore riktigt att jordbrukarna skulle ha en lägre levnadsstandard. Det skulle aldrig ha fallit mig in att fälla ett sådant vanvettigt yttrande.

Sedan skall jag be att få säga några ord till herr Magnusson i Skövde. Jag måste ju göra det, därför att han så direkt angripit mig. Jag vill då påpeka det förhållandet, att både socialdemokraterna och andra i utskottet stå samlade omkring den motivering, som finnes här till utskottsutlåtandet. Herr Magnusson och jag stå alltså för samma motivering, och den motiveringen är icke optimistisk utan sådan, att däri erkännas de svårigheter, som han har talat om. Jag vill dessutom påpeka det förhållandet, att i utskottet — det tror jag herr Magnusson i Skövde erinrar sig, om han var närvarande vid det tillfället — fällde jag ungefär samma yttrande, som jag gjorde här, nämligen att det finns en del folk, som kanske komma att av omständigheterna *piskas* tillbaka till jordbruket, och ett sådant uttalande, då man använder ordet: *piskas*, tyder ej på, att man ej förstår de svårigheter, som komma att uppstå för de blivande nya jordbrukarna. Jag erkände alltså, att för dessa människor kommer det att uppstå ekonomiska svårigheter. De få det sannerligen icke så fördelaktigt, det erkände jag. Det kan väl då icke sägas, att man har uttryckt sig på ett optimistiskt sätt, när man ändå gjort det erkännandet, att en övergång till jordbruket i ett sådant fall leder till att dessa människor komma att få brottas med ekonomiska svårigheter långa tider framåt. När man uttryckt sig på det sättet, vågar jag påstå, att man icke har målat saken på ett optimistiskt sätt. Jag vågar alltså i det avseendet bestämt protestera mot, vad herr Magnusson yttrat om vår uppfattning och framförandet av vår mening.

Herr Pettersson i Hällbacken: Jag vill säga några ord gentemot herr Magnusson i Skövde. Han anklagade motionärerna såväl i första kammaren som i andra kammaren för att ha väckt motioner, som enligt hans åsikt gå alldeles för långt. Jag vill säga herr Magnusson i Skövde, att även om det vore i riksdagens början och jag dessutom kände till herr Magnussons uppfattning om denna sak, skulle jag ändå icke tveka att gå fram med en motion med precis samma kläm, som den motion har, som jag m. fl. i år väckt i andra kammaren. Jag vill för övrigt säga herr Magnusson i Skövde, vilket han torde ha sig bekant, att motiveringen till denna motion i alla fall är grundad på en kungl. kommissions mycket noggranna arbete; och en kungl. kommission brukar man ju i lagstiftningen i sådana fall mycket ofta, för att icke säga alltid, citera och även använda dess motivering.

Ja, det är verkligen intressant att höra, att de herrar, som tidigare gjort anspråk på att vara jordbrukets speciella talesmän, icke vilja gå med på att skapa nya jordbruk. Det är verkligen intressant! Här har från en del talare inom de borgerliga partierna framskyttat, att nya jordbruk skola vi icke ha, därför att det är så svårt för de jordbruk som redan finnas. Mina herrar, männe icke detta i viss mån är ett överord. Jag har tidigare erkänt, att det är svårt för många jordbrukare. Men för huru många av Sveriges medborgare är det icke svårt i dessa tider? Och varför skulle det vara omöjligt att i vårt land

skapa en kolonisation, som med framgång genomförts i andra länder, där förhållandena just icke äro annorlunda än i Sverige i detta avseende.

I det sammanhang, i vilket herr Magnusson här i sin replik nämnde om samhällsbevarande synpunkter, anser jag detta vara fullständigt malplacerat. Jag skulle vilja säga herr Magnusson och flera med honom, att den politik, han företräder i denna fråga, icke kan göra anspråk på att rubriceras under samhällsbevarande synpunkter. Inom vårt folk har man nog litet här och var den uppfattningen, att det finns massor av odlingsbar jord, som icke får fylla den uppgift, som den kunde fylla, och att det borde föras en politik, som gjorde det möjligt för personer att komma över denna jord. Ja, det vill jag säga, att en sådan politik är både samhällsbevarande och, jag skulle tro, ur social synpunkt synnerligen försvarlig.

Ang. utvidgad kolonisation å odlingsbar jord inom landet.
(Forts.)

Herr **Magnusson** i Skövde: Jag skall icke uppamma en större debatt genom att vädja till historikerna i denna kammare att utreda orsakerna till Roms fall. Det tror jag vi kunna spara till andra tillfällen. Jag vill blott säga, att herr Petterssons i Hällbacken yttrande här mera påminte om basunstörtarna kring Jerikos murar än om Roms undergång.

Han säger, att motiveringen till motionen är hämtad ur en kungl. kommissions utredningar, och då skulle jag känna mig i synnerlig grad förkrossad. Ja, jag kan ju taga på mig den förkrosselsen för att icke vidare behöva ingå på detta. Men när herr Pettersson i Hällbacken vidare säger, att de som här vilja gälla för att vara jordbrukets speciella talesmän, icke vilja gå in för skapandet av nya jordbruk, ber jag herr Pettersson att litet grand tänka efter, vad vi här diskutera. Vi ha icke från något håll sagt, och det har icke jag heller, att vi icke vilja gå in för skapandet av nya jordbruk. Men jag har sagt detta, och det borde kunna få bli det bestående intrycket av debatten, att skola vi skapa nya jordbruk, gäller det icke blott för deras välfärds skull, som lockas in på denna bana, utan även för statens och samhällets välfärds skull att se till, att dessa jordbruk grundas under sådana betingelser, att det finns ekonomisk möjlighet att driva dem, och iakttaga vi icke dessa betingelser, handla vi icke ansvarsmissigt.

Herr **Carlström**: Herr talman! Det var herr Petterssons i Hällbacken yttrande, att vi på den borgerliga sidan icke skulle vilja ha några nya jordbruk, som uppkallade mig. Jag har sagt, att vi vilja ha en utredning om kolonisation, allenast under förutsättning att de, som skola utreda frågan, skola utreda den ur *alla* synpunkter. Jag har också sagt, att vi andra få slå av på våra anspråk för att hjälpa de små upp till möjlighet att kunna existera på jorden. Jag har icke sagt, att jag icke vill ha några nya jordbruk.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Vidare upptogs till behandling sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en organisation för handläggning av sociala jordärenden.

Ang. en organisation för sociala jordärenden.

I anslutning till vad som föreslagits i två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 169 i första kammaren av herr *Lindhagen* och nr 174 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.*, vilka motioner överlämnats till andra lagutskottet och enligt överenskommelse mellan

Ang. en
organisation
för sociala
jordärenden.
(Forts.)

detta utskott och jordbruksutskottet hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott, hemställde sistnämnda utskott, att riksdagen måtte i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande behovet och lämpligheten av en för sociala jordärenden lämpad organisation samt för riksdagen framlägga de förslag, som härutinnan kunde erfordras.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Sederholm*, vilken, med instämmande av herrar *Bror A. Petré*n, greve *Spens*, *Elof B. Andersson*, *Magnusson* i Skövde, *Ödström*, *Hedlund* i Häste och *Johanson* i Hallagården, förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Ödström: Herr talman! Det torde egentligen vara ganska onödigt att diskutera denna fråga, då första kammaren med 71 röster mot 45 bifallit reservationen. På grund därav har ju frågan fallit. Jag skall dock be att få säga några ord i själva sakfrågan.

Vad frågan här gäller, är ju att försöka få fram en organisation, hos vilken behandlingen av alla jordbruksärenden kunde koncentreras. Jag tror emellertid, att denna fråga är en liten smula för tidigt väckt. Man borde ha kunnat vänta härmed, tills riksdagen fattat beslut i alla de stora jordfrågor, som föreligga vid årets riksdag. Skulle i framtiden en sådan organisation behövas, kan det vara tids nog att besluta den då. I närvarande stund är det fråga om organisationen för egnahemsrörelsen, som i regel ordnar förhållandena, när det gäller anskaffandet av jordbrukslägenheter och egnahem. Jag tror, att det för närvarande icke är behöfligt, att den nu föreslagna organisationen kommer till stånd. Skall det bli en sådan här organisation, får det väl ändå bli ett nytt ämbetsverk; ingen människa kan förneka, att det måste bli något sådant.

För övrigt är det intressant att se, huru utskottet självt i slutet av sin motivering säger: »Starka skäl synas också tala för, att egnahemsrörelsen, åtminstone tills vidare, i huvudsak bibehålles vid sin nuvarande organisation.» Sålunda är utskottet icke så säkert på sin sak utan anser, att man åtminstone kan försöka vänta med att låta denna rörelse komma under den nya organisation, som här är föreslagen.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! I utskottets utlåtande föreslås ju en utredning i denna fråga, och jag kan icke finna annat, än att det är mycket lämpligt, att detta ärende remitteras till Kungl. Maj:t med yrkande om utredning. De av reservanterna anförda skälen för avslag på utskottets förslag äro enligt min mening icke av den bärande art, att andra kammaren bör bifalla reservanternas yrkande.

Det har nämnts, att första kammaren har antagit reservationen, och det må ju så vara. Men jag vill påpeka, och de herrar, som sysslat med dessa saker, torde nog vara ense med mig därom, att man knappast kan undgå en känsla av, att så pass stora och viktiga problem som de jordfrågor, som redan finnas, dock icke få den enhetliga behandling, som man skulle önska, inom de olika organisationer, som nu var för sig utan samverkan arbeta därmed. De av herrarna, som hava Kungl. Maj:ts proposition nr 90 till hands, kunna på sidan 143 i densamma finna, att kolonisationskommitténs majoritet, bestående av herrar *Ringstrand*, *Hellström*, *Holmgren*, *Jonson* och *Grubbström*, även funnit det helt enkelt icke försvarligt att hava denna fråga ordnad på det sätt, som nu

är fallet, utan även de hava för sitt vidkommande föreslagit, att Kungl. Maj:t här måtte gå in för att framlägga en proposition om att få en särskild organisation för behandling av sociala jordfrågor.

Jag skall icke, herr talman, upptaga debatten längre. Men jag kan icke finna annat, än att utskottets skäl för denna sak äro så pass bärande, att dess förslag bör vinna andra kammarens bifall, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Olsson i Kullenbergstorp, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 9.

Slutligen föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående införande av kyrkoskrivningsböcker; och yttrade därvid:

Herr **Månsson** i Erlandsro: Herr talman, mina damer och herrar! Med den välvilliga motivering, som utskottet gett åt den i ämnet väckta motionen, skulle jag kanske icke behöva taga kammarens tid i anspråk, men det är vissa synpunkter, som jag ändock anser mig icke kunna uraktlåta att framhålla.

Som en sammanfattning av de hörda myndigheternas utlåtanden kan man ju säga, att de alla erkänna vilken betydelse en utredning i motionens syfte skulle få, isynnerhet om den bleve något vidare än som berörts i motionen. Detta hava även motionärerna själva framhållit i en P. M. till utskottet. Motionärerna säga däri: »En blivande utredning kan kanske giva uppslag till att kyrkoskrivningsböcker kunna komma att omfatta eller stå i ett visst förhållande till inskrivningsböckerna för fullgörandet av värnplikten, pensionsböckerna eller notböckerna för spritinköpen. De senare äro ju ett tillräckligt bevis för att inga svårigheter möta för tillvaratagandet av desamma.» Statistiska centralbyrån och pensionsstyrelsen hava ju för sin del tillstyrkt en skrivelse. Sveriges allmänna prästförenings centralstyrelse har ju även i sin mån framhållit den betydelse en utredning i vissa fall kan hava. Den framhåller som skäl för sitt avstyrkande, att det skulle medföra en ökad belastning av göromålen på pastorsexpeditionerna. Jag vill icke förneka att så kunde bliva fallet, men innan jag väckte motionen hade jag tillfälle att inhämta yttrande från prästmän, som från sin verksamhet i Danmark, där man har de s. k. uppehålls-

*Ang. en
organisation
för sociala
jordärenden.
(Forts.)*

*Ang.
införande av
kyrkoskriv-
ningsböcker.*

Ang.
införande av
kyrkoskriv-
ningsböcker.
(Forts.)

kerna, hyste en motsatt uppfattning. Det är därför icke så säkert att det skulle vålla ökade bördor för prästerskapet, i all synnerhet om dessa kyrkoskrivningsböcker kunde sammanslås med försäkringsböckerna eller stå i samband med andra registreringsböcker, som man skulle vara rädd om att förlora. Jag hade i går tillfälle att hos kontrollstyrelsen efterhöra, huru stor procent av motböckerna som slarvades bort, och jag fick den upplysningen att av antalet motböcker i Sverige, som uppgick till 1,031,378, var det icke fullt 1 % som årligen slarvades bort. Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund erkänner visserligen, att behovet av dylika medborgareböcker skulle kunna föreligga för andra ändamål än som av motionärerna framhållits, men de anse, att betydelsen av allenast kyrkoskrivningsböcker icke är så stor, att den kunde tillstyrka den föreslagna utredningen. Enligt upplysningar från pensionsstyrelsen hava vi i detta land över 100,000 personer, som vi icke hava någon reda på, och flertalet av dem finnas här ändå. Med den nu beslutade ändringen i mantalsskrivningsfördordningen kan det naturligtvis tänkas, att en del av dem komma att försvinna ur längderna. Enligt statistiken hava vi 164 stadsförsamlingar och 2,402 landsförsamlingar. Om vi antaga, att endast två personer i varje kommun överföras till boken över obefintliga, skulle det ändock bliva en minskning av dem som äro upptagna i dessa längder på omkring 5,000 personer årligen, vilka i realiteten i de flesta fall finnas ändå. Dessa erlægga aldrig vare sig skatter eller pensionsavgifter, ehuru en stor del av dem kanske äro i sin bästa ålder och ingalunda sakna beskattningsbara inkomster. Förr eller senare dyka de upp, och det blir då fråga om understöd och pensioner. Huru många av dem som besöka olika arbetsplatser är det icke som uppträda under fingerade namn i all synnerhet på platser där arbetstvister uppstå, och de hava mången gång goda inkomster! Jag var i tillfälle förra hösten att tala med en kyrkoherde, som gjort anhållan om en uppgift till mantalsskrivningen på en plats, där det länge rått arbetstvist. Han berättade, att efter ett par dagar fick han den underrättelsen, att någon uppgift icke kunde lämnas från det hållet, ty de gingo under fingerade namn allesammans. Vid sådana tillfällen är det icke så små inkomster det gäller, och det är den bofasta befolkningen som därigenom får vidkännas ökade skatter.

Skulle dessa kyrkoskrivningsböcker kunna sammanslås med försäkringsböcker, blir det ju en sorts sparbanksbok, som man nog omsorgsfullt bevarade, och kunde det ställas i utsikt att motböckerna för spritinköpen gjordes beroende av dylika identifieringsböcker, skulle de även tillvaratagas, och på samma gång som detta blev förhållandet kunde de personer, som vistades på olika platser, kanske få göra sina spritinköp i vilken affär som helst. Jag tror även, att det skulle gagna nykterhetssaken, då överlåtelse av motböcker därigenom betydligt försvårades.

Av de skäl som anförts av de uppbördssakkunniga skall jag även tillåta mig framhålla en del. I ett utlåtande, som dessa avgivit och som jag tillställt utskottet, säga de sålunda:

»I motionen har ifrågasatts införande av 'kyrkoskrivningsböcker' i syfte att erhålla en effektivare mantalsskrivning. Då fråga uppkommit, huruvida dylika böcker kunde förväntas medföra fördelar beträffande skatteuppbörden, få undertecknade, 1924 års uppbördssakkunniga, vilka tillkallats för utredning rörande åtgärder till åvägabringande av en rationell skatteuppbörd, anföra följande.

Enligt meddelat direktiv hava de sakkunniga att undersöka, bland annat, huruvida och på vad sätt sådan anordning kan genomföras, att till gäldande av skatter viss del av arbetslön eller annan inkomst innehålles omedelbart då inkomsten inflyter samt därefter å lämpliga tider redovisas till uppbördsmyndigheten. Enär de sakkunnigas undersökningar härutinnan ännu icke äro av-

slutade, kan för det närvarande icke göras något definitivt uttalande om möjligheterna att genomföra dylikt innehållande för skattelikvid. Fördelarna av en dylik uppördsmetod såväl för det allmänna som ock för den enskilde förefalla emellertid att vara mycket betydande, och det vill synas, som om de med metoden förenade kostnaderna och olägenheterna icke äro så stora, att de böra utgöra hinder för dess genomförande. Ett innehållande av viss del av inkomst i och för skattebetalning och dess redovisande till uppördsmyndigheten med åtföljande bokföring hos denna myndighet förutsätter emellertid säker kännedom om den skattskyldiges namn och mantalsskrivningsort, och det bör i görligaste mån förhindras att, som nu stundom sker, arbetsanställning tages under fingerat namn. I sådant syfte torde erfordras föreskrift om skyldighet att vid antagande av person i tjänst eller anställning förvissa sig om dennes identitet. I motionen omnämnda kyrkoskrivningsböcker torde därvid möjligen kunna komma till användning. De sakkunniga anse därför uppslaget i fråga vara förtjänt närmare undersökning jämväl ur de synpunkter, som de sakkunniga hava att företräda.» Detta utlåtande är undertecknat av herrar Döss, Graffman och Lundevall.

I det skick, vari ärendet nu föreligger, skall jag, herr talman, icke göra något yrkande men uttala den förhoppningen, att med den stora betydelse en utredning i motionens syfte skulle kunna få Kungl. Maj:t möjligtvis vid den utredning, som ifrågasatts angående försäkringsböcker, även kanske skulle kunna beakta de synpunkter, som jag här framhållit.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Lindberg: Herr talman! Då huvudmotionären icke här framställt något yrkande, anser jag icke anledning föreligga att ingå på en utveckling av alla de skäl, som varit bestämmande för utskottet, då vi yrkat avslag på motionen.

Utskottet har ansett, att någon slags medborgarbok skulle kunna vara både lämplig och ändamålsenlig. Men motionärerna hava begränsat sitt yrkande till att omfatta endast kyrkoskrivningsböcker, och utskottet har menat, att det stora besvär och de stora kostnader, som ett utfärdande av sådana böcker skulle kräva, icke skulle stå i rimlig proportion till de fördelar, böckerna skulle medföra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Jag har icke kunnat underlåta att i anslutning till det yttrande, som motionären här höll, begära ordet för att få säga några ord i denna fråga.

Det finns en synpunkt, som är framförd i samband med motionen, och som jag tror, det vore skäl i att peka på, och det är den brist på säkerhet, som verkligen råder med det nuvarande systemet, där man icke på de större pastors-expeditionerna har möjlighet att identifiera de personer, som där begära betyg, och lika liten möjlighet att avslå deras begäran. Genom en sådan kyrkoskrivningsbok eller något liknande skulle denna svårighet avhjälpas.

Nu tror jag icke, att den form, som motionärerna funnit, är lycklig. Men själva saken bör icke få dö. För att ge en liten föreställning om, vad jag menar, skall jag berätta två fall ifrån pastorsexpeditionernas erfarenhet. Det kom en ung dam och begärde att få utflyttningsbetyg, och när man frågade: »Skall barnet följa med?» svarade hon: »Vilket barn?» — »Jo, det barn, som föddes för fyra år sedan, och som står antecknat här». — »Jag har icke fått något barn. Vad vill det säga?» Det betydde nu, att någon tagit ut ett åldersbetyg för en annan person och företett det på det barnbördshus, där detta barn föddes. För att få denna sak upplärd, som nu efter tre, fyra år upp-

*Ang.
införande av
kyrkoskrivningsböcker.
(Forts.)*

Ang.
införande av
kyrkoskriv-
ningsböcker.
(Forts.)

täcktes, tarvades rättegång och vittnesförhör, och det är oerhört svårt att några år efteråt kunna klara upp en sådan sak. Exemplet är icke fingerat utan faktiskt.

Jag vill anföra ett annat fall, som ligger litet längre tillbaka i tiden, och som redan till följd av förhållandena icke har aktualitet. I vissa delar av vårt land, där emigrationen pågick som starkast, där förekom det, på grund av att det är föreskrivet, att de, som äro i värnpliktsåldern, icke få emigrera utan Konungens tillstånd, nästan som sport, att man på sina håll emigrerade på falska betyg. Man gick upp till pastorsexpeditionen och begärde betyg för den och den, för vilken intet hinder förelåg att utflytta. Man visste namnet, boningsorten o. s. v. och fick ett flyttningsbetyg, sedan man underskrivit begäran därom. Och det har verkligen hänt, att man på en pastorsexpedition fick ett sådant betyg tillbaka från Amerika med påskrift: »Tack för lånet!»

Jag har endast velat erinra om detta läge för att visa, att denna sak icke får avfärdas så lätt. Jag tror, det är nödvändigt, att en utredning förr eller senare kommer till stånd, varigenom vi få även denna fråga om identitetskort eller böcker sammanförd med de övriga frågor, som här i motionen och även i utskottets utlåtande hava berörts. Även om motionärens utväg icke är den lämpligaste, så är det av honom överklagade förhållandet fortfarande bestående och torde nog förr eller senare nödvändiggöra en utredning och därmed följande förändring.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Avgåvos två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 222, med förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m., nämligen:

nr 452, av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Scensson* i Grönvik; samt nr 453, av herr *Gustafson* i Kasenberg.

De avgivna motionerna bordlades.

§ 11.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 136, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande av beskickningshus i Washington.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 16, med förslag till ändrad lydelse av § 38 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 6, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ersättning åt aktiebolaget Torf;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juni 1920 (nr 277) angående

försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitecellulosa-tillverkning;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående restitution av sockerskatt eller befrielse från sådan skatt för socker, som använts vid tillverkning av exportvaror;

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker m. m., dels ock väckta motioner om ändring av 6 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt maltedricka; och

nr 28, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 14 och 24 §§ i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka;

bankoutskottets memorial:

nr 35, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 1:0 c) av bankoutskottets utlåtande nr 30 i anledning av väckta motioner om pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer; och

nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 33 av bankoutskottets utlåtande nr 33 i anledning av särskilda utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar rörande pensioner åt dels vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer, dels ock efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer; samt

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 33, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försälda kronoegendomar;

nr 34, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1925—1926 i vad angår jordbruksärendena;

nr 35, i anledning av väckta motioner om utsträckning av återbetalningstiden för lån från kraftledningslånefonden;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av moment 6 i villkoren för lån från gödselvärdslånefonden;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för lån från allmänna nyodlingsfonden;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelofond;

nr 39, i anledning av väckt motion om anslag till anordnande av mjölkningstävlingar eller andra arbetstävlingar vid jordbruket;

nr 40, i anledning av väckt motion om anslag för utexperimenterande av viss metod att ur torv framställa kvävehaltigt gödningsämne;

nr 41, i anledning av väckt motion om stuteriöverstyrelsens indragning och ersättande med byrå i lantbruksstyrelsen;

nr 42, i anledning av väckta motioner angående vissa egnahemsrörelsen rörande frågor;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av komministerbostället Klockargården Nr 1 i Skinnskattebergs socken;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen för statsverkets räkning av elektrisk anläggning å landsfiskalsboställe;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jönköpings stad av vissa rektor vid högre allmänna läroverket i Jönköping på lön anslagna jordområden;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för N. A. Svanberg och P. Larsson från viss skadeståndsskyldighet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av klockarbostället i Osby församling m. m.;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Kalmar regementes förutvarande mötesplats Hultsfred;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en å Bodens fästnings område belägen tomt med tillhörande gatumark;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till överlåtande av utgård Graneberg under Ultuna egendom i Uppsala län mot erhållande av viss annan egendom;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss mark från kyrkoherdebostället i Vilhelmina församling till Vilhelmina socken; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av Norra Vedbo häradsallmanning i Jönköpings län.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Broberg	under 3 dagar fr. o. m. den 26 april,
» <i>Lithander</i>	» 3 » » » 26 »
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» 3 » » » 27 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	» 4 » » » 27 »
» <i>Eriksson</i> i Västbro	» 8 » » » 26 »
» <i>Norsell</i>	» 6 » » » 28 »
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	» 5 » » » 27 »
» <i>Olsson</i> i Hov	» 3 » » » 26 »
» <i>Göranson</i>	» 3 » » » 26 »
» <i>Christenson</i> i Södertälje	» 6 » » » 27 »
» <i>Gustafson</i> i Kasenberg	» 3 » » » 27 »
» <i>Holmström</i> i Gävle	» 2 » » » 27 »
» <i>Pettersson</i> i Bjälbo	» den 27 april,
» <i>Osberg</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 27 april
» <i>Jeppsson</i>	» 2 » » » 27 » och
» andre vice talmannen <i>Nilsson</i>	» 5 » » » 27 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 28 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 och den 22 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna, nämligen:

nr 452, av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Svensson* i Grönvik; samt nr 453, av herr *Gustafson* i Kasenberg.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 16, statsutskottets utlåtanden nr 6 och 62, samt bevillningsutskottets betänkan- den nr 25—28.

§ 4.

Härefter föredrogos vart för sig bankoutskottets memorial:

nr 35, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 1:o c) av bankoutskottets utlåtande nr 30 i anledning av väckta motioner om pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer; och

nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 33 av bankoutskottets utlåtande nr 33 i anledning av särskilda utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar rörande pensioner åt dels vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer, dels ock efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 5.

Jordbruksutskottets härfpå föredragna memorial, nr 33, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar lades till handlingarna.

§ 6.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda jordbruksutskottets utlåtanden nr 34—52.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1925—1926 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist m. m.;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Lunds stad av vissa byggnader å förutvarande tomten för folkskoleseminariet i Lund m. m.;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av viss del av folkskoleseminariets i Karlstad tomtområde mot annan mark;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av fortsättningsskola med endast en årskurs; och

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel för iordningställande av trädgården vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte;

från bevillningsutskottet:

nr 147, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å ledbultkättingar av mindre diameter än 6 mm. ledbult; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med föreskrifter angående medgivande i vissa fall av undantag från gällande bestämmelser om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.;

från första lagutskottet, nr 148, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående obligatorisk ansvarsförsäkring för motorfordon m. m.; samt

från jordbruksutskottet, nr 9 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner om offentligheten av vissa handlingar;

statsutskottets memorial, nr 63, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till medicinalstyrelsen;

bevillningsutskottets betänkande, nr 29, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter; och

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående meddelande vid vissa läroanstalter av undervisning om

den nationalekonomiska betydelsen av gynnandet av inhemskt arbete och inhemska varor.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ödström</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 30 april,
> <i>Lindgren</i>	> 2 > > > 29 > och
> <i>Olsson</i> i Blädinge	> 5 > > > 30 > .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
